

Ieskats Alfona Novika Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas nomenklatūras kadru personas lietā

Dr. iur. Kristīne Jarinovska

LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas priekšsēdētāja vietiece juridiskās zinātnes jautājumos

Atbilstoši Alfona Latvijas Komunistiskās partijas (LKP)¹ Centrālās Komitejas (CK) nomenklatūras kadru personas lietai² Alfons Noviks, Andreja dēls ir dzimis 1908. gada 13. februāra Vitebskas guberņas Ludzas apriņķa Mihalovskas pagasta Silagaiļu II sādžā, kas 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapas aizpildīšanas brīdī bija Ludzas apriņķa Mērdzenes pagasta Silagaiļu II sādža. Minētajā kadru uzskaites personas lapā Alfons Noviks norādījis, ka viņš ir latvietis, ka viņa vecāki – Andrejs un Viktorija³ – bijuši zemnieki, ka pirms un pēc 1917. gada Krievijas revolūcijas oktobra boļševiku apvērsuma jeb “Oktobra revolūcijas” viņu pamatnodarbe bijusi lauksaimniecība.⁴ Raksturojot 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā ģimenes stāvokli un atbildot uz lūgumu uzskaitīt ģimenes locekļus, Alfons Noviks min sievu Emīliju Noviku, Andreja meitu, Noru Noviku, Alfona meitu (1941–2009), kā arī savu māti – Viktoriju Noviku.⁵ Toreizēja dzīvesvieta bijusi tobrīd bijusi Baznīcas iela 19-4, Rīgā,⁶ pārcelšanās uz dzīvi Mežaparkā, Rīgā personas lietā nav

¹ Šeit un turpmāk, norādot Latvijas Komunistiskās partijas institūciju vai amatu, būs izmantots Latvijas Komunistiskās partijas pēdējā nosaukuma akronīms.

² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l. (Alfona Novika LKP CK nomenklatūras kadru personas lieta). Visi dokumenti lietā ir krievu valodā, izņemot vairāku dokumentu galvas, kas ir gan latviešu, gan krievu valodā. LKP CK nomenklatūras personas lietas 1. lapa liecina, ka 1965. gada 1. februārī tā bijusi izformēta.

³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp. otra puse (1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapa).

⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp.

⁵ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp. otra.

⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp. otra puse.

fiksēta, tāpēc vismaz personas lieta liedz formāli novērtēt liecības par Alfona Novika dzīvesveida saistību ar ieņemamajiem amatiem. Savā 1945. gada 10. aprīļa autobiogrāfijā Alfons Noviks precizē savas meitas vecumu, norādot, ka viņa ir četrus gadus veca, kā arī sievas nodarbi – LKP CK Skolu nodaļas vadītāja; turpat arī piemetina, ka viņam nav radnieku, kurus būtu represējušas padomju institūcijas.⁷ Brālis, nenorādot konkrēti vārdu un uzvārdu, minēts kadru uzskaites personas lapas sadaļā par nodarbi.⁸ Tā ir arī visa konkrētajā LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā pieejamā informācija par Alfona Novika, kurš atradās LKP CK nomenklatūrā līdz 1965. gadam, ģimeni. Salīdzinoši skopi sniegtā informācija apgrūtina novērtēt LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā un citviet sniegtās ziņas. Izvērstāku iespaidu par Alfona Novika ģimeni un viņa personību veidojošos apstākļus sniedz, piemēram, Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīvā saglabājušies Alfona Novika cietuma pieraksti, kas veikti laika posmā no 1933. gada 4. oktobra līdz 1938. gada 18. novembrim.⁹

1945. gada 10. aprīļa autobiogrāfijā Alfons Noviks min, ka ir pabeidzis Pušmucovas sešu klašu pamatskolu un Ludzas ģimnāziju¹⁰,

⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 7. lp. otra puse (1945. gada 10. aprīļa autobiogrāfija).

⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

⁹ Raudis, Mārcis. "Bijušo Latvijas Republikas politieslodzīto burtnīcas, dienasgrāmatas un vēstules kā sava laikmeta liecinieces un kā dokumentu kopums LPSR VDK izpētē: Alfona Novika piemērs".

¹⁰ Ludzas ģimnāzija ir vispārīgs, tomēr neprecīzs izglītības iestādes nosaukums. Spriežot pēc publikācijām periodikā, Ludzas valsts ģimnāzija atklāta kā Ludzas apriņķa reālģimnāzija 1921. gada 3. oktobrī ("Ludzas valsts ģimnāzijas 15 gadi", *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, Nr. 10, 1936, oktobris, 410.–411. lpp.). Atbilstoši 1922. gada 20. novembra lēmumam Nr. A 3729, ko parakstīja izglītības ministra biedre Valērija Seile (1891–1970) un Skolu departamenta direktors Longins Ausējs (1885–1942) Ludzas apriņķa ģimnāzija bija pieskaitīta pie subsidējamām pašvaldības iestāžu vidusskolām no 1922. gada 1. decembra ("Valdības iestāžu paziņojumi. Lēmums Nr A 3729", *Valdības Vēstnesis*, Nr. 263, 1922, 22. novembris, 1. lpp.). Atbilstoši 1925. gada 15. jūlija lēmumam Nr. V-2313, ko parakstīja izglītības ministrs Arvīds Kalniņš (1894–1981), Skolu virsvaldes direktors Reinis Liepiņš, Vidusskolu direktors Kārlis Ozoliņš, bija nolemts pārņemt Ludzas apriņķa reālģimnāziju valsts uzturēšanā no 1925. gada 1. aprīļa un pārdēvēt to par Ludzas valsts vidusskolu ("Valdības rīkojumi un pavēles. Lēmums Nr. V-2313", *Valdības Vēstnesis*, Nr. 157, 1925, 20. jūlijs, 1. lpp.). 1927. gada 4. decembrī bija iesvētīta jaunuzceltā vidusskolas ēka. ("Ludzas vydusskūlas isvēiteišona", *Zīdūnis*, Nr. 4 (32), 1927, novembris, 5.

nekonkretizējot mācību sākumu un beigas attiecīgajās izglītības iestādēs.¹¹ Vienīgā liecība LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā par skološanās laiku sniedz 1945. gada 10. aprīļa autobiogrāfijā veiktā piezīme, ka 1928. gadā septembrī Alfons Noviks devies uz Rīgu, kur iestājies Latvijas Universitātē.¹² Spriežot pēc 1940. gada 31. decembra *Cīņā* publicētā biogrāfiskā stāstījuma par Alfonu Noviku kā PSRS Augstākās Padomes deputātu kandidātu, mācības Ludzas ģimnāzijā sāktas 1922. gadā¹³ un turpinātas līdz ģimnāzijas trešajai klasei, kad viņu izslēdza. Gadu vēlāk mācības atsāktas un pabeigtas.¹⁴

Informācijas drumslas par Alfona Novika skolas gaitām pieejamas arī Politiskās pārvaldes kartotēkā. 1926. gadā sākumā Alfons Noviks bija nelegāli šķērsojis Latvijas Republikas un Krievijas Padomju Federatīvajā Sociālistiskajā Republikas (KPFSR) robežu. Minētais pievērsa Centrālās kriminālpolicijas politiskās pārvaldes, kas 1929. gada 6. decembrī, pamatojoties uz iekšlietu ministra Eduarda Laimiņa (1882–1982) un Politiskās pārvaldes priekšnieka Valdemāra Ozoliņa (1891–?)¹⁵ parakstītu rīkojumu Nr. 148260, bija pārdēvēta par Politisko pārvaldi, uzmanību Alfonam Novikam, kas 1926. gada 27.

(1133.) lpp.). 1931. gada 17. februāra rīkojums Nr. 1115 skolu direktoriem un priekšniekiem, ko parakstīja izglītības ministrs Edmunds Ziemeļis (1880–1970) un sekretārs Valfrīds Vīgants, aizrādot uz skolu nosaukumu vārdu kārtības vienādības trūkumu, noteica vārdu kārtību skolu nosaukumos, piemēram minot arī Ludzas valsts ģimnāziju (“Rīkojums skolu direktoriem un priekšniekiem”, *Valdības Vēstnesis*, Nr. 40, 1931, 19. februāris, 1. lpp.).

¹¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 7. lp.

¹² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 7. lp.

¹³ Minētais saskan arī ar 1948. gada 7. jūnija Alfona Novika autobiogrāfiju, kas pieejama Krievijas Federācijas Valsts arhīvā (KFVA) un kuras tulkojums latviešu valodā publicēts dokumentu un materiālu krājumā *PSRS kaujinieki Latvijā (1941–1945). II daļa. Dokumenti un materiāli*. Sk. KFVA, 17. f. (PSKP CK Politbirojs), 100. apr. (Nomenklatūras kadru personas lietas), 236454. l., 5.–9. lp. (Alfona Novika 1948. gada 7. jūnija autobiogrāfija). Citēts pēc *PSRS kaujinieki Latvijā (1941–1945). II daļa. Dokumenti un materiāli*, sastādījis Heinrihs Strods. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 2007, 78.–80. lpp. (23. dokuments; autobiogrāfijas tulkojums latviešu valodā – 78., 80. lpp.; rokrakstā rakstītas autobiogrāfijas pirmās lapas – lietas 5. lp. – kopija ar fotogrāfiju, kas aizsedz daļu no autobiogrāfijas pirmās lapas – 79. lpp.).

¹⁴ “Par Staļina komunistu un bezpartejiskā bloka kandidātiem deputātu vēlēšanās PSRS Augstākai Padomei! Biedrs Alfons Noviks”, *Cīņa*, Nr. 172 1940, 31. decembris, 3. lpp.

¹⁵ “Policijas dzīve”, *Latvijas Kareivis*, Nr. 87, 1934, 21. aprīlis, 2. lpp.

janvārī noformēja kartiņu. Kartiņas piezīmēs norādīts, ka “Ludzā apmeklējis vidusskolu” un “pēc ziņām atrodas Maskavā, Butirkas cietumā”.¹⁶ Spriežot pēc rokraksta, tintes un konteksta, var secināt, ka pirms robežas šķērsošanas Alfons Noviks mācījies Ludzas ģimnāzijā, bet, nonākot KPFSR, bijis apcietināts,¹⁷ izraidīts no PSRS administratīvā kārtā, saņemot ieceļošanas atļauju (Iekšlietu ministrijas Ārzemnieku¹⁸ nodaļas 1926. gada 30. aprīļa raksts Nr. 2975/IV)¹⁹.²⁰ Rezultātā 1926. gada jūnijā Alfons Noviks atgriezās Latvijas Republikā no KPFSR.²¹ Acīmredzot, pēc atgriešanās Latvijas Republikā sniegtajiem paskaidrojumiem, kas fiksēti 1926. gada 27. janvārī noformētajā kartiņā, Alfons Noviks devās uz KPFSR, lai “lai turpinātu izglītību komunistiskā garā”.²² Tā vietā, ja vadās no Politiskās pārvaldes aģentūras ziņām, Alfons Noviks pavadīja laiku apcietinājumā. Spriežot pēc Politiskās pārvaldes aģentūras 1928. gadā sniegtajām ziņām, pēc atgriešanās no KPFSR Alfons Noviks turpināja mācības Ludzas ģimnāzijā, turklāt 1927. gadā mācību laikā “izrādījis komunistisku noskaņojumu”.²³

LKP CK nomenklatūras kadru personas lieta neatspoguļo 1926. gada nelegālo robežas šķērsošanu un ar to saistītos notikumus, savukārt izslēgšana no skolas minēta vien personas lietā iekļautajā rakstā, kas publicēts 1946. gada 20. janvāra laikrakstā *Sovetskaja Latvija* (*Советская Латвия*). un kas ietver biogrāfisko stāstījumu par Alfonu Noviku. Rakstā izslēgšana pieminēta tikai, lai ilustrētu, ka Novika tiekšanās pēc izglītības, grūtības, kas bijis jāpiedzīvo, lai varētu izglītoties, nav atturējušas no riska zaudēt iespēju izglītoties, iesaistoties cīņā par taisnību. *Sovetskaja Latvija* raksta autores Kiras Verhovskas (1907–1980) versijā cīņa par taisnību esot izpaudusies kā

¹⁶ LVVA, 3235. f. (Politiskās policijas pārvalde (Rīga)), 1219. kartiņa.

¹⁷ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1219. kartiņas otra puse.

¹⁸ Visticamāk, domāta Ārzemju nodaļa. 1926. gada 21. aprīlī Iekšlietu ministrija pārņēma ārzemju pasu nodaļas un pavalstniecības lietas savā pārziņā. Tā rezultātā ar minētajām lietām Iekšlietu ministrijā nodarbojās Pasu nodaļa un Ārzemju nodaļa. *Iekšlietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 6, 1926, 23. aprīlis, 1. lpp.

¹⁹ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņas otra puse.

²⁰ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa.

²¹ LVVA, 3235. f., 1223. kartiņa.

²² LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa.

²³ LVVA, 3235. f., 1223. kartiņa, 1223. kartiņas otra puse.

nelegāla jauniešu pulciņa organizēšana skolā.²⁴ Šāda izslēgšanas no skolas versija sasauca ar 1940. gada 31. decembra *Cīņā* publicēto biogrāfisko stāstījumu:

“Ģimnāzijā viņš organizē nelegālo skolnieku pulciņu, kur jaunie revolucionāri iepazīstas ar marksistisko literatūru un paši izdod savu žurnālu. Par to uzzina direktors, un trešā klasē Alfonu izslēdz no skolas.”²⁵

Konkrētāk notikušo atspoguļo 1948. gada 7. jūnija Alfona Novika autobiogrāfija, kas pieejama Krievijas Federācijas Valsts arhīva PSKP CK Politbiroja fondā.²⁶ Šeit teikts, ka, mācoties Ludzas ģimnāzijā, Alfons Noviks ir piedalījies skolēnu pagrīdes pulciņā. 1924. gadā izglītības ministra biedra Staņislava Jaudzema²⁷ (1890–1969) uzstāšanās laikā priekšvēlēšanu sapulcē Noviks organizēja “«kaķu» koncertu”, par ko viņu izslēdza no ģimnāzijas.²⁸ Analizējot izslēgšanas no skolas apstākļus, jāskata konkrētie notikumi kontekstā. Piemēram, ievērojamas debates valsts budžeta sakarā 1. Saeimas V sesijas 10. sēdē 1924. gada 15. maijā un 11. sēdē 1924. gada 16. maijā, spriežot par Izglītības ministrijas budžetu. Tās atklāj pastiprinātas uzmanības pievēršanu izglītības darbinieku un izglītojamo politikajai pārliecībai.

²⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 22. lp. (laikraksta izgriezums; Верховская, К. “Альфонс Андреевич Новик. Кандидат в депутаты Совета Союза Верховного Совета СССР от Резекненского избирательного округа”, *Советская Латвия*, 1946, 20 января).

²⁵ “Par Staļina komunistu un bezpartejiskā bloka kandidātiem deputātu vēlēšanās PSRS Augstākai Padomei! Biedrs Alfons Noviks”, *Cīņa*, Nr. 172 1940, 31. decembris, 3. lpp.

²⁶ KFVA, 17. f., 100. apr., 236454. l., 5. lp. Citēts pēc *PSRS kaujinieki Latvijā (1941–1945). II daļa. Dokumenti un materiāli*, sastādījis Heinrihs Strods. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 2007, 78., 79. lpp. (23. dokuments).

²⁷ 1948. gada 7. jūnija Alfona Novika autobiogrāfijā izglītības ministra biedra amats nodēvēts par vice ministru, bet Staņislavs Jaudzems nodēvēts par Jaunzemu. KFVA, 17. f., 100. apr., 236454. l., 5. lp. Citēts pēc *PSRS kaujinieki Latvijā (1941–1945). II daļa. Dokumenti un materiāli*, sastādījis Heinrihs Strods. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 2007, 78., 79. lpp. (23. dokuments).

²⁸ KFVA, 17. f., 100. apr., 236454. l., 5. lp. Citēts pēc *PSRS kaujinieki Latvijā (1941–1945). II daļa. Dokumenti un materiāli*, sastādījis Heinrihs Strods. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 2007, 78., 79. lpp. (23. dokuments). 1948. gada 7. jūnija Alfona Novika autobiogrāfijā minētajam sniegta izvērsta versija, piemēram, rakstā – Gore, Ilga, Stranga, Aivars. “Pa Alfona Novika pēdām. Ne visi gali ir ūdenī, PSRS pilsoni Novik!” *Latvija Amerikā*, Nr. 15, 1991, 13. aprīlis, 14. lpp.

Hermanis Salnis (1877–?), deputāts no Latviešu zemnieku savienības, aizrādīja uz “internacionāla izglītības” sekām un Izglītības ministrijas atbildību:

“Runāju to tikai tādēļ, lai parādītu, kādus augļus ir nesusi internacionālā politika mūsu skolā. Vairāk kā pāris desmiti jaunekļu padarīti nelaimīgi, sēž tagad cietumos, kur patiesībā vajadzētu sēdēt tiem skolotājiem, kas viņus tur iegrūduši. Neesmu ari domājis, ka tagadējā valdība ķersies pie šo nebūšanu novēršanas un skolu izvēdināšanas no nevēlamā gara. To viņa nespēj. Ja viņa to domātu darīt, tad viņu pašu izvētītu.”²⁹

Salnis, atsaucoties uz “tādiem avotiem, kurus jūs [deputāti] nevarat apšaubīt”³⁰, norādīja, ka apcietināto par darbību komunistiskās organizācijās skolēnu skaits neatspoguļo reālo skolēnu iesaistes apmēru. Saļņa uzstāšanās, sevišķi konkrētu piemēru uzskaitījums uzjundīja sašutumu, ko steidzās paust un vismaz daļēji atspēkot teikto, piemēram, 1. Saeimas V sesijas 11. sēdē 1924. gada 16. maijā Eduards Jaunzems (1872–1935, deputāts no Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas) un Voldemārs Bastjānis (1884–1975, deputāts no Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas).³¹ Lai gan Bastjānis aizrādīja, ka skolēnu nevēlamu rīcību ir jāapkaro ar pedagoģiskiem, nevis žandarmerijas līdzekļiem, tomēr viņš savā runā netieši apstiprināja kā pieļaujamu risinājumu izslēgšanu no skolas, aizrādot, ka viens no Saļņa minētajiem skolēniem patiesībā bija izslēgts “par nepieklājīgu uzvešanos” un konkrētajā skolā mācījies vien pusgadu.³²

Vēl izpratnei par izslēgšanu der minēt, ka gadu pēc tam, kad Alfons Noviks sāka mācības Ludzas ģimnāzijā, proti, 1923. gadā par tās

²⁹ “Latvijas Republikas Saeimas V. sesijas II. sēde 1924. gada 15. maijā”, *Latvijas Republikas Saeimas stenogramu satura rādītājs*, V. sesija, 30 sēdes, no 1924. gada 29. aprīļa līdz 1924. gada 18. jūnijam, sastādījis H. Kārklīņš, Latvijas Republikas Saeimas izdevums, 335. sl.

³⁰ “Latvijas Republikas Saeimas V. sesijas II. sēde 1924. gada 15. maijā”, *Latvijas Republikas Saeimas stenogramu satura rādītājs*, V. sesija, 30 sēdes, no 1924. gada 29. aprīļa līdz 1924. gada 18. jūnijam, sastādījis H. Kārklīņš, Latvijas Republikas Saeimas izdevums, 333. sl.

³¹ “Latvijas Republikas Saeimas V. sesijas II. sēde 1924. gada 16. maijā”, *Saeimas Stenogrammas*, Nr. 2, 1924, 29. aprīlis, 363.–369. sl.

³² “Latvijas Republikas Saeimas V. sesijas II. sēde 1924. gada 16. maijā”, *Saeimas Stenogrammas*, Nr. 2, 1924, 29. aprīlis, 68. sl.

direktora vietas izpildītāju kļuva Jānis Turkopuls (Turkopuļs), Pētera dēls (1899–1939), kas Ludzas ģimnāzijas direktora amatu pilda līdz savam nāves brīdim 1939. gada 2. oktobrī.³³ Jānis Turkopuls 1917. gadā beidz skoloties Pēterburgā,³⁴ 1918. gadā sāk darbu Līvānu augstākajā četru klašu skolā kā vēstures skolotājs, 1919. gada sākumā “lielinieki viņu arestē un aizved uz Daugavpili”³⁵. 1919. gada pavasarī Turkopuls iestājas Latvijas Republikas armijā un piedalās Brīvības cīņās³⁶. No 1920. gada līdz 1927. gadam studē Latvijas Universitātes Filoloģijas un filozofijas fakultātes baltu filoloģijas nodaļā, tomēr studijas pārtrauc, neieģūstot akadēmisko grādu.³⁷ Atbilstoši 1925. gada 15. jūlija lēmumam Nr. V-2313, ko parakstīja izglītības ministrs Arvīds Kalniņš, Skolu virsvaldes direktors Reinis Liepiņš, Vidusskolu direktors Kārlis Ozoliņš, kas pamato Ludzas apriņķa reālģimnāzijas pārņemšanu no 1925. gada 1. aprīļa valsts uzturēšanā un pārdēvēta par Ludzas valsts vidusskolu, reālģimnāzijas direktora vietas izpildītājs Jānis Turkopols bija atstāts par vidusskolas direktora izpildītāju atšķirībā no skolotājiem un cita personāla, kas bija atbrīvoti no dienesta līdz ar 1924./25. mācību gada beigām 1925. gada 31. jūlijā.³⁸ Alfona Novika “izlēciens” šādos apstākļos objektīvi izpelnījās mazu toleranci. Tajā pašā laikā skola, ievērojot Hermaņa Saļņa teikto minētajās Saeimas debatēs un Politiskās pārvaldes pastiprinātu interesi par skolēnu “komunistisku noskaņojumu”, ko apliecina Politiskās pārvaldes kartotēkā iekļautajām ziņām par Alfonu Noviku,³⁹ izvēlējās pedagoģisku, nevis žandarmerisku risinājumu, jo nav ziņojusi par notikušo Politiskajai pārvaldei, turklāt Jāņa Turkopola vadītā skola atkal uzņēmusi Alfonu Noviku. Jānis Turkopols savulaik veicinājis izpratni, ka izloksnēm, aizstāvot, ka tām ir vieta latviešu skolās un ka

³³ “Dir. Jāņa Turkopuļa piemiņai”, *Latvijas Skola*, Nr. 1, 1940, 91. lpp.

³⁴ LVVA, 7427. f., 1. apr., 1384. l. (Latvijas Universitātes studējošā Jāņa Turkopuļa studenta lieta).

³⁵ “Dir. Jāņa Turkopuļa piemiņai”, *Latvijas Skola*, Nr. 1, 1940, 91. lpp.

³⁶ “Dir. Jāņa Turkopuļa piemiņai”, *Latvijas Skola*, Nr. 1, 1940, 91. lpp., Smeļters, Fr. “Latgališu izluksnes «pinoceigo vitta» myusu školā”, *Latgolas Škola*, Nr. 14, 1938, decembris, (181) 9. lpp.

³⁷ LVVA, 7427. f., 1. apr., 1384. l., Smeļters, Fr. “Latgališu izluksnes «pinoceigo vitta» myusu školā”, *Latgolas Škola*, Nr. 14, 1938, decembris, (181) 9. lpp.

³⁸ “Valdības rīkojumi un pavēles. Lēmums Nr. V-2313”, *Valdības Vēstnesis*, Nr. 157, 1925, 20. jūlijs, 1. lpp.

³⁹ LVVA, 3235. f., 1223. kartiņa, 1223. kartiņas otra puse.

tās nekaitē latviešu valodas apgūšanai, kā arī sniedzis ieguldījumu latviešu valodas augšzemes dialekta latgalisko izlokšņu rakstu valodas literatūras un publicistikas pieejamības nodrošināšanai.⁴⁰ Iespējams, ka tieši direktora iespaidā Alfons Noviks būdams ieslodzījumā, piemēram, sarakstē ar ģimeni izmantoja latviešu valodas augšzemes dialekta latgalisko izlokšņu rakstu valodu.⁴¹ Tāpat iespējams, ka direktora piemērs licis izvēlēties studijas Latvijas Universitātes Filoloģijas un filozofijas fakultātē.

1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā Alfons Noviks ir minējis, ka viņam ir nepabeigta augstākā izglītība, norādot, ka ir mācījies Latvijas Universitātes vēstures nodaļā no 1928. gada oktobra līdz 1932. gadam un ka studijas pārtraucis trešajā kursā.⁴² Izpratnei par to, kā vērtējams ieraksts par nepabeigtu augstāko izglītību un kas kalpoja par pamatu attiecīga ieraksta veikšanai darba tiesiskajos dokumentos, jāmin, piemēram, 1945. gada 22. novembra LPSR Tautas Komisāru Padomes lēmums Nr. 890 *par darba grāmatiņu izsniegšanas nokārtošanu Latvijas PSR tautas komisāriātos un iestādēs instrukcija par darba grāmatiņu izpildīšanu, uzskaiti un atskaiti*, kur, cita starpā minēts:

“Dzimšanas gads, vidējā un augstākā izglītība jāieraksta tikai uz dokumentu pamata, zemāko izglītību var ierakstīt pēc strādnieka vai kalpotāja izteicieniem (PSRS TKP 1938. gada 20. decembra lēmuma 10. p.).

Personām, kas pabeigušas septiņgadīgo vidējo skolu, strādnieku fakultāti, sagatavošanās kursus augstākajām mācības iestādēm, ailē «izglītība» jāraksta «vidējā». Attiecībā uz personām, kam ir nepabeigta augstākā izglītība, ailē «izglītība» jāraksta «nepabeigta augstākā» (VACP paskaidrojums, publicēts «Darba ļaužu deputātu padomes Ziņotājā» Nr. 8 1939. gada 10. janvārī).

⁴⁰ “Dir. Jāņa Turkopuļa piemiņai”, *Latvijas Skola*, Nr. 1, 1940, 92. lpp.

⁴¹ Sk. piemēram, LVA, PA-200., 12. apr., 1129. l. (Noviks Alfons Andreja d., Rīgas Centrālcietuma ieslodzītais, 6. burtnīca, 02.03.1937–18.11.1938), 21. lp. otra puse. Sk. vairāk Raudis, Mārcis. “Bijušo Latvijas Republikas politieslodzīto burtnīcas, dienasgrāmatas un vēstules kā sava laikmeta liecinieces un kā dokumentu kopums LPSR VDK izpētē: Alfona Novika piemērs”.

⁴² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp.

Ailē «arods» jāuzrāda pamatprofesija, saskaņā ar paša strādnieka vai kalpotāja izteicieniem.”⁴³

Minētais liecina, ka nepabeigta augstākā izglītība bijusi formāli noteikta izglītības pakāpe ar atbilstošām tiesiskām sekām, tomēr, neesot pieejamiem Vissavienības arodbiedrību centrālās padomes paskaidrojumiem (tie nebija publicēti reizē ar instrukciju), nevar spriest par formālām prasībām attiecībā uz nepabeigtu augstāko izglītību laikā, kad aizpildīta kadru uzskaites personas lapa. Salīdzinājumam jāmin, ka, piemēram, vēlākais LPSR VDK priekšsēdētājs Longins Avdjukevičs, esot septiņu klašu izglītībai⁴⁴ un neievērojot formālos uzņemšanas kritērijus⁴⁵, divu mācību gadu laikā no 1947. līdz 1949. gadam LKP CK Republikāniskajā partijas skolā ieguva nepabeigtu augstāko izglītību.⁴⁶ Tāpat nevar novērtēt, vai minētais apgalvojums par nepabeigtas augstākās izglītības esību bija jāaplicina ar atbilstošu dokumentu vai arī tolaik pieticis ar “izteicieniem”.

Vienā no 2017. gada LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas zinātniskās konferences 1984 ziņojumiem norādīts uz 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapas ieraksta par nepabeigtas augstākās izglītības esību neatbilstību,⁴⁷ atsaucoties uz Latvijas Universitātes studējošā Alfona Novika studenta lietu.⁴⁸ Minētie

⁴³ “LPSR Tautas Komisāru Padomes LĒMUMS Nr. 890 par darba grāmatiņu izsniegšanas nokārtošanu Latvijas PSR tautas komisāriātos un iestādēs INSTRUKCIJA par darba grāmatiņu izpildīšanu, uzskaiti un atskaiti”, *Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Ziņotājs*, Nr. 247, 1945, 22. novembris, 2. lpp.

⁴⁴ LVA, PA-101. f., 46. apr., 1. l. (LKP CK nomenklatūras kadru Longina Avdjukeviča personas lieta), 12. lp. (1949. gada 6. aprīļa raksturojums, kas sagatavots par LKP CK Republikāniskās partijas skolas audzēkni Longinu Avdjukeviču un ko parakstīja LKP CK sekretārs kadru jautājumos Fjodors Titovs).

⁴⁵ “Republikāniskā partijas skola pie LK(b)P CK”, *Cīņa*, Nr. 213, 1946, 12. septembris, 2. lp.

⁴⁶ LVA, PA-101. f., 46. apr., 1. l., 15. lp. (1950. gada 14. aprīļa raksturojums, ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

⁴⁷ Muciņš, Linards. “Rakstāmgalda slepkavu noklusētās un viltotās biogrāfijas: LPSR leTK-leM un LPSR VDTK-VDM-VDK vadītāju īstās dzīves gaitas”, LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas starptautiskā zinātniskā konference 1984, Rēzekne, 2017. gada 24., 25. marts.

⁴⁸ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l. (Latvijas Universitātes Filoloģijas un Filozofijas fakultātes studenta Alfona Novika no Ludzas apriņķa Mērdzenes pagasta Silagaiļu II

dokumenti⁴⁹ atklāj ne tikai to, cik bijis niecīgs nokārtoto pārbaudījumu īpatsvars, bet arī vismaz daļēji apgāž LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā iekļautajā 1946. gada 20. janvāra rakstā pausto, ka studijas pārtrauktas finanšu līdzekļu trūkuma dēļ.⁵⁰

No 1928./29. akadēmiskā gada pirmā semestra studiju priekšmetiem Alfons Noviks sekmīgi bija nokārtojis tikai vienu studiju priekšmetu – Latvijas vēsturi. Turklāt, spriežot pēc ieraksta studiju grāmatīnā, ko veica docents Jānis Bērziņš⁵¹, pārbaudījums bija nokārtots vien 1929. gada 11. septembrī. Toties nenokārtoti palikuši vēl 14 studiju priekšmeti – “Latv. val. propaid. kurss” pie profesora Ernsta Blasses, “Vācu val. I. k.” pie lektora Jāņa Zariņa, “Grieķu val. I. k.” pie docenta Paula Jureviča, “Romās vēst.” pie profesora Augusta Tenteļa, levads filozofijā pie Pētera Zālīša, “Mākslas vēst.” pie docenta Borisa Vippera, “Horatiji” pie docenta Kārļa Strauberga, “Filozofijas vēst.” pie profesora Pētera Zālīša “Seno aust. vēst.” pie profesora Franča Baloža, “Vispārīgā paidagōģija” pie docenta Aleksandra Dauges,⁵² “Vispārīgā psiholoģija” pie profesora Paula Dāles, “Loģika ar atziņ. teoriju” pie docenta Rūdolfā Jūrgena, “Angļu val. I. k.” pie lektora Viliama Vilsona un “Historiografija” pie profesora Leonīda Arbusova.⁵³ No 1928./29. akadēmiskā gada otrajā semestrī

sādžas, kas ieskaitīts Vēstures nodaļā 1928. gada 11. oktobrī – matricula Nr. 13376 –, studenta lieta; uz lietas 1. vāka līdzās informācijai par lietas piederību ir divi informatīvi uzraksti rokrakstā “Voziks, A” un “Voziks, A. 13374”, uz lietas 3. vāka ir informatīva piezīme rokrakstā: “Noviks Alfons; Vest. fak. izslēgts 1931. g. 2. III; lieta nav atrodama”).

⁴⁹ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 1. lp. (studiju plāns), 2.–11. lp. (studiju grāmatīna).

⁵⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 22. lp. (laikraksta izgriezums; Верховская, К. “Альфонс Андреевич Новик. Кандидат в депутаты Совета Союза Верховного Совета СССР от Резекненского избирательного округа”, *Советская Латвия*, 1946, 20 января).

⁵¹ Ievērojot to, ka studiju grāmatīna sniedz ziņas tikai par docētāju akadēmisko amatu, uzvārdu, atsevišķos gadījumos norādīts vārda iniciālis, docētāju vārdi sniegti, pamatā vadoties no saraksta, kas iekļauts *Latvijas Universitātes kalendārs. 1925.–1926.*, sastādījis Kārlis Upesleja, 4. gads. Rīga: Valters un Rapa, Rīgā, 1925, 132.–146. lpp.

⁵² LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 3. lp.

⁵³ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 4. lp.

minētajiem studiju priekšmetiem⁵⁴ bija nokārtoti vien divi – 1930. gada 24. janvārī sekmīgi “Latv. val. propaid. kurss” pie profesora Ernsta Blesses, “Grieķu val. I. kurss” ieskaitīts pie docenta Paula Jureviča –, bet nenokārtoti palikuši pārbaudījumi 13 studiju priekšmetos.

No 1929./30. akadēmiskā gada pirmajā un otrajā semestrī plānotajiem nav nokārtots neviens pārbaudījums. I semestrī bija plānoti: Latvijas vēsture pie docenta Jāņa Bērziņa, “Eģiptes 18.–21. din. (sp. k.) pie profesora Franča Baloža, Metodoloģija pie profesora Augusta Tenteļa, “Angļu val. II. k.” pie lektora Viliama Vilsona, “Vācu val. II. k.” pie lektora Jāņa Zariņa, “XVII.–XVIII. g. s. vēst.” pie docenta Roberta Vippera, “Grieķu val. II. k.” pie docenta Paula Jureviča,⁵⁵ “Pusaudžu un jaunekļu psih.”⁵⁶ pie docenta Rūdolfa Jūrgena, “Ievads valodniecībā” pie profesora Pētera Šmita,⁵⁷ “Sengrieķu mākslas vēsture” pie profesora Franča Baloža, “Grieķu vēsture” pie docenta Pētera Ķiķauka,⁵⁸ “Seminārs Latv. archeol.”⁵⁹ pie profesora Franča Baloža, “Sem. Livon. XVIII. publicist.”⁶⁰ pie profesora Roberta Vippera.⁶¹ II semestra plāns bija līdzīgs I semestrim, klāt nāca “Reformāciju vēst.” pie profesora Leonīda Arbuzova.⁶²

No 1930./31. akadēmiskā gada pirmajā semestrī plānotajiem septiņiem pārbaudījumiem nav nokārtots neviens, proti: “Latvijas vēst. 18. [..] 19. g. s.” pie docenta Jāņa Bērziņa, Viduslaiku vēsture pie profesora Augusta Tenteļa, “Angļu val. III k.” pie lektora Viliama Vilsona, “Vēstures metodika” pie docenta Jāņa Bērziņa, Ievads valodniecībā pie profesora Pētera Šmita, “Vispārīgā archeoloģija” pie profesora Franča Baloža, Grieķu vēsture pie docenta Pētera Ķiķauka.⁶³

⁵⁴ Pirmajā un otrajā semestrī studiju priekšmeti bijuši vienādi. Sk. LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 3.–6. lp.

⁵⁵ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 7. lp.

⁵⁶ Citēts pēc LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 9. lp., ieraksts par pirmo semestri LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 7. lp.

⁵⁷ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 7. lp.

⁵⁸ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 7. lp.

⁵⁹ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 8. lp.

⁶⁰ Citēts pēc LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 10. lp., ieraksts par pirmo semestri LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 8. lp.

⁶¹ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 8. lp.

⁶² LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 10. lp.

⁶³ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 11. lp.

Spriežot pēc spiedoga par minimuma nokārtošanas pagarināšanu un rokrakstā norādīto laiku 1931. gada 15. janvāris, Alfons Noviks nebija savlaicīgi nokārtojis minimumu, un tā nokārtošanai dota atkārtota iespēja.⁶⁴ Ieraksts studiju plānā par to, ka 1931. gada 21. februārī⁶⁵ Alfona Noviku eksmatrikulēja,⁶⁶ norāda, ka Filoloģijas un filozofijas fakultātes Vēstures nodaļas prasības nav izpildītas. Tā kā Alfona Novika studenta lieta ir nepilna⁶⁷, izņemot studiju grāmatiņu un studiju plānu nekā cita attiecīgajā lietā,⁶⁸ nevar spriest par finansiālām saistībām, tajā pašā laikā lietā esošie dokumenti liecina par nenokārtotām akadēmiskām saistībām – minimumu. 1948. gada 7. jūnija Alfona Novika autobiogrāfijā, kas pieejama Krievijas Federācijas Valsts arhīva PSKP CK Politbiroja fondā, atšķirībā no LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā esošās 1945. gada 10. aprīļa autobiogrāfijas, atklāti sarežģījumi ar minimuma nokārtošanu, saistot to Alfona Novika sabiedriskajām aktivitātēm, turpat arī teikts, ka draudi būt izslēgtam nenokārtotā minimuma dēļ

⁶⁴ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 11. lp. otra puse.

⁶⁵ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 1. lp. (studiju plāns). Atšķirībā no ieraksta studiju plānā, kas veikts ar sarkanu zīmuli (citi ar studijām saistīti ieraksti veikti ar tinti, arhīva norāde par lapas numuru – ar pelēku zīmuli), uzraksts uz aizmugures aktu vāka iekšpusē norāda, ka Alfons Noviks ir izslēgts 1931. gada 2. martā, tomēr, ievērojot to, ka priekšas aktu vāka informācija ietver maldinošu informāciju gan par uzvārdu – Novika vietā rakstīts “Voziks”, gan par matrikulas numuru – 13376 vietā rakstīs “13374 – un ka aizmugures aktu vāka iekšpusē norādīta maldinoša informācija par fakultāti – Filoloģijas un filozofijas fakultātes vietā norādīta “Vest. fak.”, kas tobrīd neeksistēja –, izslēgšanas datums norādīts tas, kas minēts studiju plānā.

⁶⁶ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 1. lp.

⁶⁷ Uz lietas 3. vāka ir informatīva piezīme rokrakstā: “Noviks Alfons; Vest. fak. izslēgts 1931. g. 2. III; lieta nav atrodama.” LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 3. vāks.

⁶⁸ Piemēram, atbilstoši *Latvijas Universitātes uzņemšanas noteikumiem 1925./26. mācības gadam* lūgumam uzņemt Latvijas Universitātē bija jāpievieno šādi dokumenti: vidusskolas apliecība ar apstiprinātu norakstu, dzimšanas apliecība ar apstiprinātu norakstu, apstiprināts pases noraksts, kvīts par iemaksātu reģistrācijas naudu, loksne balta papīra ar fotogrāfiju, vēl viena atsevišķa fotogrāfija, apstiprināts kara klausības apliecības noraksts vai arī apliecinājums tiem, kas atrodas kara dienestā, ka priekšniecība neiebilst pret studijām, ārsta apliecinājums par infekcijas slimību neesību. Likumsakarīgi, ka studenta lietai būtu vismaz jāatspoguļo informācija par saņemto dokumentu saturu. “*Latvijas Universitātes uzņemšanas noteikumiem 1925./26. mācības gadam*”, *Latvijas Universitātes kalendārs. 1925.–1926.*, sastādījis Kārlis Upesleja, 4. gads. Rīga: Valters un Rapa, Rīgā, 1925, 157. lpp.

likuši pievērsties mācībām un atstāt sabiedriskās aktivitātes.⁶⁹ Norādāms, ka atbilstoši Filoloģijas un filozofijas fakultātes *Noteikumu pārbaudījumiem akadēmiskā grāda iegūšanai* 1. punktam, personai, kas vēlējas iegūt akadēmisko grādu, bija jāizpilda akadēmiskās saistības, kas pieļauj gala pārbaudījumu kārtošanu. Turpat noteiktas trīs veida akadēmiskās saistības. Pirmkārt, bija jānoklausās visi studiju plānā paredzētie studiju priekšmeti un jānokārto pārbaudījumi. Otrkārt, bija jāizpilda paredzētie rakstu darbi. Treškārt, bija jāpiedalās visos paredzētajos semināros un citās praktiskās nodarbībās.⁷⁰ Laika posmā no 1928. gada 10. oktobra līdz 1931. gada 21. februārim Alfons Noviks bija nokārtojis vien trīs studiju priekšmetus – Latviešu valodas propedagoģiju, Latvijas vēsturi un Grieķu valodas I kursu – , kas bijuši vispārīgie priekšmeti un kas ir tikai niecīga daļa no studiju plānā ietvertā – vispārīgajiem, galvenajiem un ieteicamajiem priekšmetiem un semināriem.⁷¹ Spriežot pēc Alfona Novika LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā esošajiem dokumentiem, nepabeigtas augstākās izglītības esība nav apšaubīta, jo, piemēram, 1950. gada 20. februāra raksturojumā, ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš, norādīts, ka Alfona Novikam ir “nepabeigta augstākā izglītība [,] pabeigti 3 kursi Latvijas Valsts universitātes vēstures [un] filoloģijas fakultātē”⁷².

Papildinājumā kadru uzskaites personas lapā norādīts, ka 1952. gadā Alfons Noviks bija beidzis PSKP CK Augstāko partijas skolu, iegūstot partijas politisko izglītību,⁷³ savukārt 1959. gada 12. novembra izziņā, ko parakstīja LKP CK kadru sektora vadītāja atvietotājs, PSKP CK Augstākās partijas skolas neklātienes nodaļa bija

⁶⁹ KFVA, 17. f., 100. apr., 236454. l., 5.–9. lp. Citēts pēc *PSRS kaujinieki Latvijā (1941–1945). II daļa. Dokumenti un materiāli*, sastādījis Heinrihs Strods. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 2007, 78. lpp. (23. dokuments).

⁷⁰ “Noteikumi pārbaudījumiem akadēmiskā grāda iegūšanai”, *Latvijas Universitātes kalendārs. 1925.–1926.*, sastādījis Kārlis Upesleja, 4. gads. Rīga: Valters un Rapa, Rīgā, 1925, 157. lpp.

⁷¹ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 1. lp.

⁷² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 20. lp. (1950. gada 20. februāra raksturojumā, ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

⁷³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 3. lp. (papildinājums kadru uzskaites personas lapai; ziņu pārrakstīšanas pareizību 1946. gada 20. martā apliecināja LKP CK kadru uzskaites sektora vadītāja Zinaida Kozireva).

pabeigta 1951. gadā.⁷⁴ Norādāms, ka arī LPSR lauksaimniecības un sagādes ministra Aleksandra Ņikonova 1954. gada 11. janvāra lūgumā Nr. 51/γк LKP CK pirmajam sekretāram Jānim Kalnbērziņam minēts, ka Alfons Noviks beidzis PSKP CK Augstāko partijas skolu 1952. gadā Maskavā.⁷⁵ PSRS šāda izglītība bija pielīdzināta augstākajai izglītībai, kas atspoguļojas, piemēram, 1954. gada 11. janvāra raksturojumā, ko parakstīja LPSR lauksaimniecības ministrs Aleksandrs Ņikonovs (1918–1995). Raksturojumā, cita starpā norādīts, ka Alfons Noviks ieguvis augstāko izglītību, beidzot PSKP CK Augstāko partijas skolu.⁷⁶ Konkrētākas ziņas par mācībām PSKP CK Augstākajā partijas skolā LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā nav.

Uz 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā iekļautajiem jautājumiem par zinātnisko grādu, zinātniskajiem darbiem un izgudrojumiem, Noviks atbildēja noliedzoši.⁷⁷ Savukārt uz jautājumu par svešvalodu un PSRS tautību valodu zināšanām norādīja, ka vāji zina vācu un franču valodu un labi pārvalda latviešu un krievu valodu.⁷⁸ Spriežot pēc Alfona Novika piezīmju kladēm, kas vestas, atrodoties ieslodzījumā, un kas ietver gan franču un vācu valodu mācību pierakstus, gan arī ietver lasāmo literatūru franču, angļu, vācu un krievu valodās,⁷⁹ var secināt, ka vērtējums par franču un vācu valodas zināšanām nav pārspīlēts. Reizē tas rada pamatotu jautājumu par iemesliem, kādēļ valodu zināšanas nav atklātas pilnībā, tostarp,

⁷⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 6. lp. (1959. gada 12. novembra izziņā, ko parakstīja LKP CK kadru sektora vadītāja atvietotājs).

⁷⁵ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 30. lp. (LPSRS lauksaimniecības un sagādes ministra Aleksandra Ņikonova 1954. gada 11. janvāra lūgums Nr. 51/γк LKP CK pirmajam sekretāram Jānim Kalnbērziņam).

⁷⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 29. lp. (1954. gada 11. janvāra raksturojums).

⁷⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp.

⁷⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp.

⁷⁹ LVA, PA-200., 12. apr., 1124. l. (Noviks Alfons Andreja d., Rīgas Centrālcietuma ieslodzītais, 1. burtnīca, 01.02.1938–18.11.1938), 34.–37. lp., LVA, PA-200., 12. apr., 1129. l. (Noviks Alfons Andreja d., Rīgas Centrālcietuma ieslodzītais, 6. burtnīca, 02.03.1937–18.11.1938), 1.-3., 5.–18. lp. u. c., LVA, PA-200., 12. apr., 1128. l. (Noviks Alfons Andreja d., Rīgas Centrālcietuma ieslodzītais, 5. burtnīca, 19.11.1936–18.11.1938), 1.–3., 25.–43. lp. u. c., LVA, PA-200., 12. apr., 1127. l. (Noviks Alfons Andreja d., Rīgas Centrālcietuma ieslodzītais, 4. burtnīca, 23.10.1934–18.11.1938), 48.–56., 61., 62. lp. Sk. vairāk Raudis, Mārcis. "Bijušo Latvijas Republikas politieslodzīto burtnīcas, dienasgrāmatas un vēstules kā sava laikmeta liecinieces un kā dokumentu kopums LPSR VDK izpētē: Alfona Novika piemērs".

nekas par grieķu valodu, kas ir viens no trim Latvijas Universitātē nokārtotiem studiju kursiem,⁸⁰ un kādēļ tās novērtētas pieticīgi, ja studijas Latvijas Universitātē uzdotas par nepabeigtu augstāko izglītību.

1945. gada 10. aprīļa autobiogrāfijā norādīts, ka kopš pārceļšanās uz Rīgu Alfons Noviks sāk patstāvīgu dzīvu un strādā dažādos darbos, lai nopelnītu iztiku.⁸¹ 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā precizēts, ka no 1928. gada septembra līdz decembrim Alfons Noviks veica gadījuma darbus Rīgā, no 1928. gada decembri līdz 1929. gada janvārim bija Rīgas muitas noliktavas uzraugs un sargs, bet no 1929. gada februāra līdz 1931. gada aprīlim Satiksmes ministrijas Šoseju un zemes ceļu departamenta 1. (Rīgas) rajona rēķinvedis.^{82, 83}

1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapa vēl neietvēra jautājumu par dalību organizācijās – “SSS [Strādnieks, sports un sargs – paramilitāra Latviešu sociāldemokrātiskās strādnieku partijas jaunatnes organizācija], Aizsargos, Pērkoņkrustā, studentu korporācijās, jauniešu un [citās] organizācijās”⁸⁴ –, kas atrodams vēlākajos gados, piemēram, Alberta Sieka LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā esošajā 1949. gada 26. oktobra vadošo kadru uzskaites personas lapā. Ievērojot minēto, Alfona Novika LKP CK nomenklatūras kadru personas lieta neatklāj viņa sabiedriskās aktivitātes studiju laikā, kas, piemēram, aprakstītas 1948. gada 7. jūnija Alfona Novika autobiogrāfijā, kas pieejama Krievijas Federācijas Valsts arhīva PSKP CK Politbiroja fondā, kur minēts, ka Alfons Noviks esot gluži kā visi studenti no Latgales bijis Latgales studentu biedrībā, jo valdība ar šīs

⁸⁰ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 1., 5. lp.

⁸¹ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 1., 7. lp.

⁸² 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā ailē, kur bija norādāms ieņemamais amats, iestāde, organizācija un uzņēmums, kā arī attiecīgā veidojuma padotība, norādīts – “rēķinvedis rajona Satiksmes ministrijas Rīgas rajona šoseju ceļos”, bet ailē, kur bija jānorāda veidojuma atrašanās vieta – “p. Rīga”. LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 1., 4. lp. otra puse.

⁸³ LVVA, 7427. f., 1. apr., 13208. l., 1., 4. lp. otra puse.

⁸⁴ LVA, PA-15500. f., 2. apr., 4935. l. (Alberta Sieka LKP CK nomenklatūras kadru personas lieta), 3. lp. (1949. gada 26. oktobra vadošo kadru uzskaites personas lapa).

biedrības starpniecību sniegusi finansiālu atbalstu studijām.⁸⁵ Latgales studentu biedrība bija dibināta 1921. gada⁸⁶ 12. maijā⁸⁷, tās dibināšanas ierosinātāji bijuši Jezups Trasuns⁸⁸ (1898–1978), Vinca Barkāns (1889–1947) un Pēteris Šadurskis (1893–1965)⁸⁹. Pamatojoties uz 1932. gada 25. oktobra biedrības pilnsapulces lēmumam un 15. decembra statūtu grozījumiem, Rīgas apgabaltiesas reģistrācijas nodaļa 1932. gada 21. martā pieņēma lēmumu, kā rezultātā Latgales studentu biedrība pārdēvēta par Latvijas Universitātes studentu biedrību *Montania*.⁹⁰ Atsevišķos avotos minēts pēdējais nosaukums, aprakstot Alfona Novika darbību Latgales studentu biedrībā.⁹¹ Spriežot pēc oficiālām publikācijām, Alfona Novika studiju laikā Latgales studējošajiem piešķīra stipendijas Kultūras fonds, kas lēmumu pieņēma domes sēdēs, pamatojoties uz lietpratēju komisijas atzinumu, kas konkrētajā gadījumā bija Latgales studentu stipendiju komisija saziņā ar Latvijas Universitātes studentu stipendiju komisiju.⁹² Priekšstatam jāmin daži skaitļi. Laika posmā no 1929. gada 1. aprīļa līdz 1930. gada 1. aprīlim Kultūras fonds Latvijas Universitātē studējošajiem bija piešķīris atsevišķi “Studējošo stipendijas” LVL 70 000 apmērā un “Latgales studējošo stipendijas” LVL 25 000 apmērā. Latvijas Konservatorijas un Latvijas Mākslas akadēmijas audzēkņiem bija piešķirtas stipendijas LVL 5 000 apmērā katrā no minētajām augstskolām, atsevišķi neizšķirot Latgales studējošos.⁹³ 1930./31. gada budžetā bija paredzētas “Stipendijas

⁸⁵ KFVA, 17. f., 100. apr., 236454. l., 5.–9. lp. Citēts pēc *PSRS kaujinieki Latvijā (1941–1945). II daļa. Dokumenti un materiāli*, sastādījis Heinrihs Strods. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 2007, 80. lpp. (23. dokuments).

⁸⁶ Gurtiņš Alfreds. “Sējējs”, *Latviju Grāmata*, Nr. 3, 1926, maijs–jūnijs, Nr. 3, 212. lpp.

⁸⁷ “Nu Latgolas studentu organizāciju dzeives”, *Straume*, Nr. 12, 1935, maijs, 14. (376.) lpp.

⁸⁸ Atsevišķos avotos minēts, ka attiecīgā organizācija atrodas Jezupa Trasuna padotībā (“Dzimtine”, *Katoļu Dzeive*, Nr. 12, 1933, decembris, 461. lpp.) vai ir Jezupa Trasuna protežēta (“Mazās sensācijas”, *Intīmā Rīga*, Nr. 5, 1934, 19. janvāris, 5. lpp.).

⁸⁹ “Dzimtene”, *Latvijas Kareivis*, Nr. 112, 1931, 22. maijs, 3. lpp.

⁹⁰ *Valdības Vēstnesis*, Nr. 83, 1933, 11. aprīlis, 4. lpp.

⁹¹ Gore, Ilga, Stranga, Aivars. “Pa Alfona Novika pēdām. Ne visi gali ir ūdenī, PSRS pilsoni Novik!” *Latvija Amerikā*, Nr. 15, 1991, 13. aprīlis, 14. lpp., “Dzimtine”, *Katoļu Dzeive*, Nr. 12, 1933, decembris, 461. lpp.

⁹² “Kultūras fonda domes sēde”, *Valdības Vēstnesis*, Nr. 94, 1931, 28. aprīlis, 2. lpp.

⁹³ “Kultūras fonda domes sēde”, *Valdības Vēstnesis*, Nr. 134, 1930, 18. jūnijs, 2. lpp.

Latgales studējošiem iekšzemē un ārzemēs” LVL 15 000 apmērā. Salīdzinājumam – “Stipendijas zinātņu augstskolu audzēkņiem” bija LVL 45 000, “Stipendijas skaņu mākslas augstskolu audzēkņiem” LVL 3 000 un “Stipendijas tēlojošo mākslu augstskolu audzēkņiem” LVL 3 000.⁹⁴ Paradoksāli, bet *Montania* filistru un goda filistru starpā bijuši ne tikai Francis Trasuns (1864-1926), Vladislavs Rubulis (1887-1937), bet arī Staņislavs Jaudzems,⁹⁵ kura uzstāšanos traucēšana bijusi par pamatu Alfona Novika izslēgšanai no Ludzas ģimnāzijas un kas, acīmredzot, netraucēja Alfonam Novikam kļūt par Latgales studentu biedrības biedru un pēc atsevišķām ziņām arī par tās valdes locekli.⁹⁶

Studiju pārtraukšana, spriežot pēc 1954. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā norādītā, atkal pievērša Alfonu Noviku sabiedriskajām aktivitātēm, par ko liecina atbilde uz jautājumu par dalību citās partijās. Proti, no 1931. līdz 1932. gadam Alfons Noviks piedalījās “Latgales progresistu apvienībā”. Piezīme iekavās uzsver, ka viņš bijis vadības revolucionārajā opozīcijā.⁹⁷ Iespējams, ka PSRS okupācijas laikā Noviks šo savu darbību skaidroja kā entrismu. Ar “Latgales progresistu apvienībā” šeit acīmredzami domāta Latgales zemnieku progresīvā apvienība, kas 1931. gadā 14. jūnijā Rēzeknē bija sanākusi uz divu partiju – Latgales demokrātisko zemnieku un Latgales progresistu partijas –, kas iepriekš bija noturējušas kongresus, apvienošanās sapulci Rēzeknes tautas pilī. Sapulcē runātāju starpā bija apvienības pirmais vadītājs Vladislavs Rubulis, kas norādīja, ka ar šo “iesākts jauns posms Latgales kultureli-sabiedriskā dzīvē”⁹⁸. Tāpat runājuši deputāti Jezups Trasuns un Antons Dzenis (1893–1942). Pēc apvienošanās kongresa visi devās gājienā uz “Brāļu kapiem un pie Latgales atmodas darbinieku Franča Trasuna un brāļu Skrindu kapiem, uz kuŗiem nolika ziedus”⁹⁹.

⁹⁴ “Kultūras fonda domes sēde”, *Valdības Vēstnesis*, Nr. 94, 1931, 28. aprīlis, 2. lpp.

⁹⁵ “Nu Latgolas studentu organizaciju dzeives”, *Straume*, Nr. 12, 1935, 14. (376.) lpp.

⁹⁶ Gore, Ilga, Stranga, Aivars. “Pa Alfona Novika pēdām. Ne visi gali ir ūdenī, PSRS pilsoni Novik!” *Latvija Amerikā*, Nr. 15, 1991, 13. aprīlis, 14. lpp.

⁹⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp.

⁹⁸ “Latgales zemnieku progresīvā apvienībā”, *Iekšlietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 493, 1931, 16. jūnijs, 2. lpp.

⁹⁹ “Latgales zemnieku progresīvā apvienībā”, *Iekšlietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 493, 1931, 16. jūnijs, 2. lpp.

Ieraksts 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā par nodarbi pēc studiju pārtraukšanas norāda, ka studiju pārtraukšana Alfonam Novikam liek atgriezties pie ģimenes. No 1931. gada maija līdz septembrim viņš ir nodarbināts pie brāļa lauku darbos Ludzas apriņķī. Tomēr jau 1931. gada oktobrī Noviks atgriežas Rīgā, kur līdz 1932. gada martam pilda Rīgas pagaidu strādnieku slimo kases iemaksu kontroliera pienākumus.¹⁰⁰ Tad atkal, spriežot pēc kadru uzskaites personas lapā norādītā, atgriežas pie ģimenes, jo norāda, ka no 1932. gada marta līdz augustam veic laukstrādnieka darbus Ludzas apriņķī.¹⁰¹ 1945. gada 10. aprīļa autobiogrāfija nesniedz papildus informāciju par šo laiku.¹⁰²

Savukārt 1948. gada 7. jūnija Alfona Novika autobiogrāfijā, kas pieejama Krievijas Federācijas Valsts arhīva PSKP CK Politbiroja fondā,¹⁰³ sniegta salīdzinoši atšķirīga informācija, jo norādīts, ka tikmēr, kamēr pēc 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapas veikti laukstrādnieka darbi Ludzas apriņķī, Alfons Noviks vairāk kā mēnesi no 1932. gada aprīļa atradies PSRS, kur viņu nosūtīja LKP 1. maija svētku sakarā.¹⁰⁴ Spriežot pēc Politiskās pārvaldes kartotēkā esošajām ziņām, šajā laikā Politiskā pārvalde atkal pievērš uzmanību Alfona Novika gaitām, par ko liecina ieraksts:

“1932. gada 31. jūlijā Ludzas tuvumā, mežā pie Mērdzenes lielceļa, vadījis LKP. un LKJS. Ludzas rajona organizācijas apvienoto šūnu pārstāvju apspliedi.”¹⁰⁵

Politiskā pārvalde liecina, ka 1932. un 1933. gadā Alfons Noviks aktīvi piedalās “LKP nelegalajā darbā”¹⁰⁶. “1933. g. piedalījies konferencē kā LKJS Latgales apg. komit. loceklis.”¹⁰⁷

¹⁰⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

¹⁰¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

¹⁰² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 7., 7. lp. otra puse.

¹⁰³ KFVA, 17. f., 100. apr., 236454. l., 5.–9. lp. Citēts pēc *PSRS kaujinieki Latvijā (1941–1945). II daļa. Dokumenti un materiāli*, sastādījis Heinrihs Strods. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 2007, 80. lpp. (23. dokuments).

¹⁰⁴ KFVA, 17. f., 100. apr., 236454. l., 5.–9. lp. Citēts pēc *PSRS kaujinieki Latvijā (1941–1945). II daļa. Dokumenti un materiāli*, sastādījis Heinrihs Strods. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 2007, 80. lpp. (23. dokuments).

¹⁰⁵ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1217. kartiņa.

¹⁰⁶ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1217. kartiņa.

¹⁰⁷ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1215. kartiņas otra puse.

Politiskās pārvaldes aģentūras fiksētā aktivitāte saistāma ar 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā norādīto, ka Alfons Noviks ir PSKP biedrs kopš 1932. gada jūnija (biedra kartes Nr. 4762763, vēlāk Nr. 06717828¹⁰⁸), ka PSKP biedru rindās viņu uzņēmusi Daugavpils pilsētas komiteja. Turpat norādīts, ka viņš nav bijis iepriekš izslēgts vai izstājies no PSKP, nav bijis “antipartijas grupējumos” un to starpā, kas “svārstījušies par partijas līnijas īstenošanu”, viņš nav bijis VĻKJS biedrs, tāpat kā nav bijis nevienā arodbiedrībā.¹⁰⁹ 1948. gada 7. jūnija Alfona Novika autobiogrāfijā, kas pieejama Krievijas Federācijas Valsts arhīva PSKP CK Politbiroja fondā, iekļauts izvērsts stāstījums par komunistisko pagrīdi, tās organizāciju un piesegu Alfona Novika studiju laikā, kā arī viņa aktīvu līdzdalību LKP aktivitātēs. Turpat ir arī norāde, ka Alfons Noviks bija izturējis LKP noteikto pārbaudes laiku, aicināts iestāties LKP, pat piedalījies šūniņas organizēšanas sēdē, bet sakari pārtrūkuši, jo pastiprinājās komunistu vajāšana.¹¹⁰ Tomēr nekas LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā par aktivitātēm LKP labā pirms 1932. gada jūnija neliecina.

1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā Kā savu pamatnodarbi pirms kļūt par PSKP biedru Alfons Noviks norādījis “kalpotājs”¹¹¹, kas gluži nesakrīt ar to, kas norādīts lapas otrajā pusē, jo iestāšanās LKP brīdī Alfons Noviks, vismaz formāli, veica laukstrādnieka darbus. Jautājums par stāžu “kalpotāja” statusā palicis neatbildēts. Noviks kā savu sociālo stāvokli norādījis – kalpotājs.¹¹²

No 1932. septembra līdz 1933. gada augustam Alfonu Noviku iesauc obligātajā dienestā Latvijas Republikas armijā. Dienesta gaitas Noviks vada kā ierindnieks Rīgā 4. Valmieras kājinieku pulkā.¹¹³ No 1933. gada augusta līdz 1933. gada oktobrim Noviks pilda

¹⁰⁸ 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā pirmais biedra kartes numurs ir nosvītrots un ierakstīts cits. Acīmredzot tas veikts vēlāk un ierakstu veikusi cita persona. LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp.

¹⁰⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp.

¹¹⁰ KFVA, 17. f., 100. apr., 236454. l., 5.–9. lp. Citēts pēc *PSRS kaujinieki Latvijā (1941–1945). II daļa. Dokumenti un materiāli*, sastādījis Heinrihs Strods. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 2007, 78., 79. lpp. (23. dokuments).

¹¹¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp.

¹¹² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. (1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapa).

¹¹³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

Vissavienības Ļeņina Komunistiskās jaunatnes savienības (VĻKJS) Latgales nodaļas sekretāra pienākumus Daugavpilī.¹¹⁴ Atbilstoši 1945. gada 10. aprīļa autobiogrāfijai 1933. gadā Alfonu Noviku arestē un par “revolucionāro” darbību notiesā uz 8 gadiem “katorgas darbu” veikšanai.¹¹⁵ Minēto Alfons Noviks arī norādījis, atbildot jautājumu par dalību “revolucionārā kustībā” un represijām “par revolucionāro darbību līdz Oktobra revolūcijai”,¹¹⁶ savukārt atbildē uz jautājumu par to, vai saukts pie atbildības tiesā, ievilcis svītru¹¹⁷. Ieslodzījumā bijis Daugavpils cietumā un Rīgas Centrālcietumā. 1938. gada 18. novembrī, kā norāda Noviks, viņš bija atbrīvots saskaņā ar amnestiju, kas attiecās uz politieslodzītajiem, kuri arestēti “pirms Ulmaņa apvērsuma”.¹¹⁸ 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā laika posmā no 1933. gada oktobra līdz 1938. gada novembrim veikto nodarbi Alfons Noviks raksturo lakoniski – “politieslodzītais”.¹¹⁹

Atbilstoši Politiskās pārvaldes kartotēkai Alfona Novika dzīvesvietā –

“LKP darbinieka Antona Granīša [Granīts] dzīvoklī, Daugavpilī, Miesnieku ielā, 6/8, kur, pēc aģentūras ziņām, 1933. g. 3. oktobrī bijusi paredzēta viena no kārtējām LKP darbinieku apspliedēm. Tai pašā vienā Novika istabā izdarītā kratīšanā atrasts liels vairums kompromitējošu materiālu (kommūn. proklamācijas, tēzes, rezolūcijas, brošūras un t.t.) un 1 automāt. revolveris ar 4 kaujas

¹¹⁴ Šeit un turpmāk, norādot uz dalību Vissavienības Ļeņina Komunistiskās jaunatnes savienībā, būs izmantots pēdējā šīs organizācijas nosaukuma akronīms.

¹¹⁵ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 7. lp.

¹¹⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp. Ievērojams, ka citos jautājumos Alfons Noviks nav sniedzis informāciju, pielāgojot to saturu Latvijas situācijai, piemēram, jautājumā par dienestu “vecajā armijā” un “Sarkanajā Armijā” ievilcis strīpas, tāpat rīkojies jautājumā par dienestu “balto valdību” bruņotajos spēkos vai institūcijās, tādējādi neminot dienestu Latvijas Republikas armijā un darbu Latvijas Republikas valsts institūcijās. Sk. LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp.

¹¹⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp. otra puse. Ievērojams, ka citos jautājumos Alfons Noviks nav sniedzis informāciju, pielāgojot to saturu Latvijas situācijai, piemēram, jautājumā par dienestu “vecajā armijā” un “Sarkanajā Armijā” ievilcis strīpas, tāpat rīkojies jautājumā par dienestu “balto valdību” bruņotajos spēkos vai institūcijās, tādējādi neminot dienestu Latvijas Republikas armijā un darbu Latvijas Republikas valsts institūcijās. Sk. LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp.

¹¹⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 7. lp.

¹¹⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

patronām. Pierakstījies policijā uz kāda Alekša Boldina dokumentiem.”¹²⁰.

Citā kartiņā precizēta adrese – Daugavpilī, Miesnieku ielā, 6/8–6 – un norādīts, ka Alfons Noviks “noirejis istabu Daug. kom. org. dalībnieku Antona Granita un viņa sievas Zeltas dzīvoklī”.¹²¹ Spriežot pēc periodikā pieejamām ziņām, Antons¹²² un Zelma Granīti, kopā vēl ar Jezupu Trukšānu¹²³ un Pēteri Leipčānu bija apcietināti līdz ar Alfonu

¹²⁰ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1220. kartiņa.

¹²¹ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1215. kartiņa.

¹²² Antons Granīts, dzimis 1907. gada Mērdzenes pagastā, mācījies Daugavpils valsts ģimnāzijā, līdz apcietināšanai bijis štāba virsdienesta seržants (“Tiesa”, *Latvijas Kareivis*, Nr. 239, 1934, 23. oktobris, 5. lpp.), strādājis par vecāko rakstvedi 11. Doberles kājinieku pulkā. Izslēgts no armijas un notiesāts uz sešiem gadiem spaidu darbos. Līdzīgi kā Alfons Noviks atbrīvots no ieslodzījuma 1938. gada 18. novembrī, pamatojoties uz amnestiju. Vēlāk bija nodarbināts Ķeguma spēktācijas būvdarbos, bet PSRS okupācijas rezultātā kļuva par Madonas apriņķa priekšnieka vietas izpildītāju (“Jauns Madonas apriņķa priekšnieks”, *Madonas Ziņas*, Nr. 26, 1940, 11. jūlijs, 2. lpp.). Antonu Granitu, Josifa dēlu – LPSR mežu un papīrrūpniecības ministra vietnieku – PSRS Augstākās Padomes Prezidijs apbalvoja ar medaļu *Par darba varonību* (PSRS Augstākās Padomes Prezidija dekrets par Latvijas PSR rūpniecības, lauksaimniecības, zinātnes, kulturas un mākslas darbinieku apbalvošanu ar ordeņiem un medaļām, *Cīņa*, Nr. 176, 1950, 26. jūlijs, 4. lpp.).

¹²³ Jāzeps (Jezpus) Trukšāns, dzimis 1910. gadā Ciblas pagastā, mācījies Latgales lauksaimniecības vidusskolā Malnavā, kas vēlāk sauca par Malnavas lauksaimniecības vidusskolu, tomēr nepabeidzis, jo bija izslēgts “pēc divu klasu apmeklēšanas [...] par līdzdalību skolnieku revolūcionārā organizācijā” (“Vēlēšanu kampaņas ievadījums Ventspilī”, *Cīņa*, Nr. 137, 1940, 21. novembris, 7. lpp.). LKP biedrs kopš 1932. gada. Notiesāts uz astoņiem gadiem spaidu darbos līdz ar Alfonu Noviku. Atbrīvots, pamatojoties uz amnestiju 1938. gada 18. novembrī. Strādājis par ostas strādnieku, tad stājies Iekšlietu tautas komisariāta dienestā un pildījis Rēzeknes rajona priekšnieka amatu (“Vēlēšanu kampaņas ievadījums Ventspilī”, *Cīņa*, Nr. 137, 1940, 21. novembris, 7. lpp.). Bijis LPSR Augstākās Padomes deputāts un Rēzeknes apriņķa vēlēšanu komisijas priekšsēdētājs (“Vēlēšanu komisijas sāk darbu”, *Jaunais Komunārs*, Nr. 82, 1940, 21. novembris, 2. lpp.). Alfona Novika paziņāns ar Jāzepu Trukšānu paskaidro, piemēram, to, kāpēc Alfona Novika Rīgas Centrālcietumā rakstītajā burtnīcā, konkrēti, vēstules, kas adresēta brāļim Aleksim un, iespējams, viņa bērniem, melnrakstā ir padomi par iespējām mācīties Malnavas lauksaimniecības vidusskolā. Sk. vairāk Raudis, Mārcis. “Bijušo Latvijas Republikas politieslodzīto burtnīcas, dienasgrāmatas un vēstules kā sava laikmeta liecinieces un kā dokumentu kopums LPSR VDK izpētē: Alfona Novika piemērs”.

Noviku.¹²⁴ Citā kartiņā sniegtā informācija precizē arī to, ka izņemts bijis *Franz Stock Maschinenbau und Werkzeugfabrik* ražots ierocis.¹²⁵ Turklāt, ievērojot to, ka nav ziņu par to, ka Latvijā būtu bijuši sastopami šī ražotāja revolveri, un ievērojot to, ka periodikā, piemēram, dienesta *Stock* sistēmas 7,65 kalibra ieroči, par kuru nozaudēšanu ziņojusi policija¹²⁶ vai robežsardze¹²⁷, apzīmēti gan kā pistole, gan kā revolveris, pieļaujams, ka konkrētajā gadījumā domāta *Franz Stock* pistole.¹²⁸ Savukārt ziņa par to, ka Ciblas pagasta valdes par nederīgiem izsludināto nozaudēto dokumentu starpā ir Latvijas Republikas iekšzemes pase ar Alekša Boldina vārdu un karaklausības apliecība ar Alekša Boldina, Albina dēla, vārdu, par ko 1934. gada 15. janvārī publicēts *Valdības Vēstnesis*,¹²⁹ tātad pēc Alfona Novika apcietināšanas un pirms tiesas sprieduma pasludināšanas pirmajā instancē, maz ticams ir sakritība.

Tātad 1933. gada 4. oktobrī sāka izziņa, 9. oktobrī izziņa nosūtīta Latgales apgabaltiesas prokuroram un 1934. gada 23. aprīlī Latgales apgabaltiesas I kriminālodaļa nolemj sodīt Alfonu Noviku¹³⁰ ar spaidu darbiem uz astoņiem gadiem, tiesību zaudēšanu un sešu mēnešu iepriekšējā apcietinājumā pavadītā laika ieskaitīšanu.¹³¹ 1934. gada 23. augustā spriedums uzdots izpildei.¹³² Daugavpils apgabaltiesa 1935. gada 9. janvārī, skatot apelāciju, nospriež sodīt ar astoņiem gadiem spaidu darbos, apvienojot Daugavpils apgabaltiesas I

¹²⁴ "Tiesa", *Latvijas Kareivis*, Nr. 239, 1934, 23. oktobris, 5. lpp.; "Strādneeku aresti Daugavpilī", *Sibīrijas Cīņa*, Nr. 120, 1933, 31. oktobris, 2. lpp. (šajā publikācija minēts nevis Pēteris Leipčāns, bet Peteris Ansits, nevis Trukšāns, bet Truskans, kā arī minēta vēl viena persona – Marta Mednis).

¹²⁵ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1222. kartiņa.

¹²⁶ Piemēram, *Valdības Vēstnesis*, Nr. 39, 1936, 17. februāris, 8. lpp., *Valdības Vēstnesis*, Nr. 98, 1933, 4. maijs, 3. lpp.

¹²⁷ Piemēram, *Valdības Vēstnesis*, Nr. 189, 1940, 21. augusts, 8. lpp.

¹²⁸ Minētajam par labu runā arī tas, ka, piemēram, Latvijas policijas šaušanas sacīkstēs 1937. gadā ar automātiskām pistolēm piedalījās 435 dalībnieki. Šajās sacīkstēs atšķirībā no iepriekšējā gada varēja piedalīties ar tikai ar *Walter*, *Mauser*, *Stock* un *Browning* sistēmu 7,65 kalibra automātiskām pistolēm – "bez pārtaisījumiem un uzlabojumiem". "Latvijas policijas šaušanas sacīkstes 1937. g.", *Policija*, Nr. 10, 1937, 453. lpp.

¹²⁹ *Valdības Vēstnesis*, Nr. 11 1934, 15. janvāris, 8. lpp.

¹³⁰ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1215. kartiņa.

¹³¹ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1215. kartiņas otra puse.

¹³² LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1220. kartiņa.

kriminālnodeļas 1934. gada 23. aprīļa spriedumu par astoņiem gadiem spaidu darbos un tiesību zaudēšanu un Daugavpils V iecirkņa miertiesneša 1933. gada 27. novembra tiesas pavēli par LVL 15 vai piecām dienām arestā, kas noteikts par ieroča turēšanu bez atļaujas^{133,134} Spriedums nodots izpildei 1935. gada 22. februārī.¹³⁵ Alfons Noviks no 1933. gada 4. oktobra līdz 1934. gada 13. septembrim atradās Daugavpils cietumā, tad tika pārvests uz Rīgas Centrālcietumu.¹³⁶ 1938. gada 18. novembrī atbilstoši Amnestijas likumam Noviks atsavināts no apcietinājuma,¹³⁷ tobrīd atrodoties Rīgas Centrālcietumā¹³⁸.

1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā norādīts, ka pēc atbrīvošanas līdz 1939. gada februārim bijis privātstundu skolotājs Rīgā, tad no 1939. gada februāra līdz 1940. gada jūnijam bija noliktavas vadītājs¹³⁹ Rīgā¹⁴⁰ Tirdzniecības un rūpniecības akciju sabiedrībā *Šķiedra*¹⁴¹, kuras pamatnodarbe saistīta ar lauksaimniecības ražojumu un dažādu citu preču tirdzniecību un kuras darbība atklāta 1937. gada 1. oktobrī¹⁴². 1945. gada 10. aprīļa autobiogrāfijā nekas konkrētāks par veicamo darbu Tirdzniecības un rūpniecības akciju sabiedrībā *Šķiedra* noliktavā nav. Laika periods līdz "S.[arkanās] Armijas ienākšanai Latvijā un Tautas Pagaidu valdības izveidošanai 1940. gada jūnijā"¹⁴³ raksturots vien ar norādi par

¹³³ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1222. kartiņa.

¹³⁴ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1220. kartiņas otra puse.

¹³⁵ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1220. kartiņas otra puse.

¹³⁶ LVVA, 3273. f. (Rīgas Centrālcietums, 1919–1939), 1. apr. (Politieslodzīto personas lietas. Sarakste par polityeslodzīto uzturēšanu, 1919–1940), 8443 l. (Novika Alfona Andreja d. personas lieta, 04.10.1933–18.11.1938), 60., 61., 65. lp. Citēts pēc Raudis, Mārcis. "Bijušo Latvijas Republikas polityeslodzīto burtnīcas, dienasgrāmatas un vēstules kā sava laikmeta liecinieces un kā dokumentu kopums LPSR VDK izpētē: Alfona Novika piemērs".

¹³⁷ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1215. kartiņas otra puse.

¹³⁸ LVVA, 3235. f., 1219. kartiņa, 1217. kartiņas otra puse.

¹³⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

¹⁴⁰ Tirdzniecības un rūpniecības akciju sabiedrības *Šķiedra* juridiskā adrese bija Rīgā, Lielā Jēkaba ielā 20/22. *Valdības Vēstnesis*, Nr. 255, 1937, 9. novembris, 4. lpp.

¹⁴¹ 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā norādīts "tirdzniecības grupa "*Šķiedra*". LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

¹⁴² *Valdības Vēstnesis*, Nr. 255, 1937, 9. novembris, 4. lpp.

¹⁴³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 7. lp.

iesaistīšanos “LKP rindās”¹⁴⁴. No 1940. gada jūnija līdz augustam Alfons Noviks “partijas norīkots”¹⁴⁵ pildīja Iekšlietu ministrijas Politiskās pārvaldes Daugavpils rajona priekšnieks.¹⁴⁶

No 1940. gada augusta līdz 1941. gada oktobrim Alfons Noviks ir LPSR Iekšlietu tautas komisārs, no 1941. gada oktobra līdz 1943. gada decembrim – PSRS Iekšlietu tautas komisariāta, vēlāk Valsts drošības tautas komisariāta nodaļas priekšnieks Maskavā.¹⁴⁷ Izziņa, kas sagatavota par Savienības Padomes deputāta kandidātu Alfonu Noviku, Andreja dēlu, kas izvirzīts no Rēzeknes vēlēšanu apgabala Nr. 645, precizēts, ka Alfons Noviks bijis PSRS Valsts drošības tautas komisariāta 4. pārvaldes nodaļas priekšnieks.¹⁴⁸ No 1943. gada decembra līdz 1944. gada augustam¹⁴⁹ (jūlijam¹⁵⁰, maijam¹⁵¹) ir LPSR Valsts drošības tautas komisariāta operatīvas grupas priekšnieks Pavlovoposadā, bet no 1944. gada augusta¹⁵² (jūlija¹⁵³, maija¹⁵⁴) ir LPSR valsts drošības tautas komisariāts.¹⁵⁵ LPSR valsts drošības tautas komisāra amatā viņš ir līdz 1946. gada martam¹⁵⁶, kad komisariāts

¹⁴⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 7. lp.

¹⁴⁵ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 7. lp.

¹⁴⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

¹⁴⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

¹⁴⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 23. lp. (Izziņa, kas sagatavota par Savienības Padomes deputāta kandidātu Alfonu Noviku, Andreja dēlu, kas izvirzīts no Rēzeknes vēlēšanu apgabala Nr. 645)

¹⁴⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 20. lp. (1950. gada 20. februāra raksturojums, kas sniegts par ģenerālmajoru Alfonu Noviku kā LPSR valsts drošības ministru un ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

¹⁵⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

¹⁵¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 2. lp.

¹⁵² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 20. lp.

¹⁵³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

¹⁵⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 2. lp.

¹⁵⁵ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp. otra puse.

¹⁵⁶ LPSR Augstākās Padomes Prezidija dekrēts *par Latvijas PSR Tautas Komisariātu Padomes pārveidošanu Latvijas PSR Ministru Padomi*, ko 1946. gada 24. martā parakstīja LPSR Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētājs Augusts Kirhenšteins (1872–1963) un LPSR Augstākās Padomes Prezidija sekretārs Kārlis Prieže (1907–1977) un kas pamatots ar PSRS Augstākās Padomes 1946. gada 15. marta likumu *Par PSRS Tautas Komisāru Padomes pārveidošanu par PSRS Ministru Padomi un savienoto un autonomo republiku Tautas Komisāru Padomju pārveidošanu par savienoto un autonomo republiku Ministru Padomēm*. “Latvijas PSR Augstākās

pārdēvēts ministriju. Alfons Noviks ir LPSR Valsts drošības ministrs līdz 1953. gada februārim.¹⁵⁷

1944. gada 12. maijā LPSR Tautas Komisāru Padomes lietu pārvaldes kadru nodaļas priekšnieka O. Augusta parakstītajā raksturojumā līdzās vispārīgai informācijai par Alfonu Noviku, norādot dzimšanas gadu, tautību, stāžu PSKP, norādei uz sociālo izcelsmi no zemniekiem un nepabeigto augstāko izglītību, minēts, ka Noviks bijis

“pagrīdes Latvijas komjaunatnes un partijas darbinieks. Par revolucionāro darbību ilgus gadus bija ieslodzīts fašistu cietumā”.¹⁵⁸

Darbs PSRS Valsts drošības tautas komisariātā raksturots tikai atsauces veidā uz saņemto Sarkanās Zvaigznes ordeni. Arī personiski Noviks raksturots lakoniski, proti, “disciplinēts, enerģisks un savu darbu zinošs darbinieks”.¹⁵⁹ Teju identisku raksturojumu 1944. gada 29. jūnijā LKP CK sekretāra Jāņa Kalnbērziņa vietā (paraksta vietā norāde – “/J. Kalnbērziņš/ – aizkrāsota ar baltu) parakstījis K. Ozoliņš¹⁶⁰. Raksturojumu par LPSR iekšlietu tautas komisāru Alfonu Noviku, rekomendējot viņu par deputātu kandidātu PSRS Augstākajā Padomē, ietver daudz plašāku informāciju.

Atšķirībā no iepriekš minētā raksturojuma šeit sniegta norāde, ka darba gaitas Alfons Noviks sācis 1928. gadā, savukārt atšķirībā no Alfona Novika 1945. gada 10. aprīļa autobiogrāfijas aktīvā revolucionārā darbība jaunatnes vidū datēta tikai no 1932. gada. Precīzāk izklāstītas ieslodzījuma detaļas, norādot, ka Noviks par

Padomes Prezidija dekrēts par Latvijas PSR Tautas Komisariātu Padomes pārveidošanu Latvijas PSR Ministru Padomi”, *Cīņa*, Nr. 71, 1946, 25. marts, 1. lpp.

¹⁵⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 2. lp. Salīdzinot Alfona Novika un Nikolaja Kovaļčuka LKP CK nomenklatūras kadru personas lietas, var konstatēt, ka arī Nikolaja Kovaļčuka iecelšana LPSR valsts drošības ministra amatā datēta ar 1953. gada februāri. LVA, PA-15500. f., 2. apr., 1278. l. (Nikolaja Kovaļčuka LKP CK nomenklatūras kadru personas lieta), 2. lp. otra puse (1953. gada 7. marta vadošo kadru uzskaites personas lapa).

¹⁵⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 10. lp. (1944. gada 12. maija raksturojums, ko parakstīja LPSR Tautas Komisāru Padomes lietu pārvaldes kadru nodaļas priekšnieks O. Augusts).

¹⁵⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 10. lp.

¹⁶⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 11. lp. (1944. gada 29. jūnija raksturojums, ko parakstīja LKP CK sekretāra Jāņa Kalnbērziņa vietā (paraksta vietā norāde – “/J. Kalnbērziņš/” – aizkrāsota ar baltu) parakstījis K. Ozoliņš).

“piederību komunistiskajai partijai 1933. gadā bija notiesāts buržuāziskajā tiesā uz 8 gadiem katorgas darbu un 5 gadu laikā izcieta ieslodzījumu cietumā”.¹⁶¹

Šajā raksturojumā vairs nav lietas apzīmējums “fašistu cietums”. Raksturojot Alfona Novika veikumus LPSR valsts drošības tautas komisāra amatā, norādīts, ka:

“Noviks veica lielu darbu, lai stiprinātu valsts drošības dienestus un lai attīrītu republikas iestādes un uzņēmumus no naidīgiem elementiem. Par sekmīgu darbu [Valsts drošības tautas komisariātā] apbalvots ar “Sarkanās Zvaigznes” ordeni””.¹⁶²

Raksturojumā norādīts, ka Noviks bauda lielu autoritāti “partijas organizācijā un iedzīvotāju vidū”¹⁶³. Minēts, ka Alfons Noviks bieži apmeklēja apriņķus, lai uzstātos ar politiskiem priekšlasījumiem. Minēts arī tas, ka Alfons Noviks 1940. gadā bija ievēlēts PSRS Augstākajā Padomē, 1941. gadā – LPSR Augstākajā Padomē un ka viņš ir LKP CK biroja loceklis.¹⁶⁴

1946. gada 4. jūnija raksturojums par Alfonu Noviku kā LPSR valsts drošības ministru, ko parakstījis LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš, lai gan saturiski līdzīgs tam, kas bija sagatavots sakarā ar Novika virzīšanu PSRS Augstākajai Padomei, tomēr ievērojami atšķiras informācijas izklāsta ziņā. Uzskatāmi tas parādās Alfona Novika darbības raksturošanā līdz okupācijai. Teikts vien tas, ka:

¹⁶¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 12. lp. (raksturojums, ko bija paredzēts parakstīt LKP CK pirmajam sekretāram Jānim Kalnbērziņam un kas bija sniegts, rekomendējot Alfonu Noviku kā deputāta kandidātu PSRS Augstākajai Padomei; dokumenta iespējamais sagatavošanas laiks – 1946. gads). LKP CK kadru uzskaites personas lietā ir identisks dokuments, kas ir ar pašrocīgu Jāņa Kalnbērziņa parakstu un vīzu. LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 14. lp. (raksturojums, ko bija paredzēts parakstīt LKP CK pirmajam sekretāram Jānim Kalnbērziņam; dokumenta iespējamais sagatavošanas laiks – 1946. gads).

¹⁶² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 12. lp.

¹⁶³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 12. lp.

¹⁶⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 12. lp.

“Buržuāziskās Latvijas periodā b. Noviks aktīvi piedalījās pagrīdes revolucionārajā darbā.”¹⁶⁵

Tādējādi apiets jautājums par to, kad tieši sākts “revolucionārais darbs”, kā tas izpaudies un ar ko vispār Alfons Noviks nodarbojies līdz okupācijai. Alfona Novika karjeras raksturojums sākts kopš Sarkanās armijas ienākšanas Latvijas Republikā, minot gan darbu Politiskajā pārvaldē, gan arī turpmākos ieņemamos amatus – LPSR iekšlietu tautas komisārs, PSRS iekšlietu tautas komisariāta un vēlāk PSRS Valsts drošības tautas komisariāta centrālā aparāta darbinieks (nav minēta konkrēta struktūrvienība un ieņemamais amats), kopš 1944. maija – LPSR valsts drošības tautas komisārs. Alfona Novika paveiktā darba raksturojums ir salīdzinoši skops. Teikts, ka Noviks

“veica lielu darbu, atjaunojot un komplektējot republikāniskās un vietējās valsts drošības struktūras, attīrot Latvijas teritoriju no šķiriski naidīgiem elementiem”.¹⁶⁶

Raksturojumā minēts, ka Alfonu Noviku valdība apbalvojusi ar diviem Sarkanās Zvaigznes ordeņiem, Tēvijas kara I pakāpes ordeni un medaļām *Par Maskavas aizstāvēšanu*, *Par uzvaru pār Vāciju Lielajā Tēvijas karā 1941.–1945. g.*, *Tēvijas kara partizānam I pakāpe*, *Par varonīgu darbu Lielajā Tēvijas karā 1941.–1945. g.* Raksturojumā atkārtots jau iepriekš minētajā raksturojumā teiktais par to, ka Noviks izpelnījies autoritāti “partorganizācijā un iedzīvotāju vidū”, ka LKP CK uzdevumā izbrauc, lai uzstātos ar politiskiem priekšlasījumiem, kā arī to, ka Noviks ir LKP CK biroja loceklis un PSRS un LPSR Augstākās Padomes deputāts.¹⁶⁷

Vēl vienā 1946. gada raksturojumā, kas sagatavots par Alfonu Noviku kā LPSR valsts drošības ministru un ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš, vērojama niansēta atšķirība, salīdzinot ar citiem, iepriekš minētajiem, informācijas izklāstā. Alfona Novika darbība līdz okupācijai raksturota kā pagrīdes darbs, pieminot ieslodzījumu “revolucionārās darbības” dēļ. Proti:

¹⁶⁵ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 13. lp. (1946. gada 4. jūnija raksturojums par Alfonu Noviku kā LPSRS valsts drošības ministru, ko parakstījis LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

¹⁶⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 13. lp.

¹⁶⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 13. lp.

“[Biedrs] Noviks – Latvijas komjaunatnes un kompartijas pagrīdes darbinieks. Par revolucionāro darbību bija notiesāts uz 8 gadiem katorgas darbu.”¹⁶⁸

Karjeras raksturojums sākas ar LPSR iekšlietu tautas komisāra amatu. Darba specifika PSRS iekšlietu tautas komisariātā un PSRS Valsts drošības tautas komisariātā ir vien nojaušama, jo norādīts tikai tas, ka Noviks ieņēmis vadošu amatu. Toties konkrētais raksturojums salīdzinoši sniedz plašāku ieskatu par Alfona Novika veikumu kopš 1944. gada maija:

“Šajā laika posmā Ministrija veica lielu darbu, lai atjaunotu un nostiprinātu valsts drošības republikāniskās un vietējās struktūras. Kontrrevolucionārā bandītiskā pagrīde, kas darbojusies Latvijas teritorijā, pamatā sagrauta. Atklāts un padarīts nekaitīgs ievērojams skaits diversijas grupu, spiegu, dzimtenes nodevēju un citu padomju kārtībai naidīgu personu.”¹⁶⁹

Raksturojums ietver arī kritiku, kas reizē atklāj nopietnus sarežģījumus visā Alfonam Novikam padotajā sistēmā:

“Tomēr Ministrijas darbā ir arī nopietnas nepilnības. Līdz konkrētam brīdim Ministrija nav pilnībā nokomplektējusi kadrus. Valsts drošības struktūru darbinieku vidū ir tikai 23,3 % latviešu. Jaunu kadru atlase un sagatavošana norit neapmierinoši. Ministrijas vadība neizrāda pietiekamu prasīgumu pret darbiniekiem, neceļ savu kultūras un politisko līmeni tad, kad tikai Ministrijas centrālajā aparātā vien 57,7% darbinieku ir zemākā izglītība, kas nevar neatspoguļoties uz viņu darba kvalitāti.”¹⁷⁰

Neskatoties uz aizrādījumu par izglītības, kultūras un valodas zināšanu trūkumu raisītām darba kvalitātes problēmām, raksturojums noslēdzas ar norādi, ka Alfons Noviks par sekmīgu uzdevumu izpildi saņēmis valdības apbalvojumus, ka viņš bauda “republikas partijas organizācijas un iedzīvotāju vidū” autoritāti un ka ir LKP CK biroja loceklis un PSRS Augstākās Padomes deputāts.¹⁷¹

¹⁶⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 15. lp. (1946. gada raksturojums, kas sagatavots par Alfonu Noviku kā LPSRS valsts drošības ministru un ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

¹⁶⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 15. lp.

¹⁷⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 15. lp.

¹⁷¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 15. lp.

Vēl vienā raksturojumā par Alfonu Noviku kā LPSR valsts drošības ministru, ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš un kur nav norādes par laiku vai notikumu, kādēļ tāds sagatavots, vērojams atšķirīgs informācijas izklāsts, kas uzskatāmi parādās “revolucionārās darbības” raksturošanā, turklāt šoreiz vairs nav reference uz “katorgas darbiem”, bet gan izciesto ieslodzījumu. Proti:

“Buržuāziskās Latvijas periodikā b. Noviks aktīvi piedalījās pagrīdes revolucionārajā darbā, par ko piecus gadus atradās ieslodzījumā cietumā.”¹⁷²

Šeit atkal karjeras uzskaitījums sākts no Politiskās pārvaldes. Veikums, esot LPSR valsts drošības ministra amatā, raksturots lakoniski:

“Šajā laikā b. Noviks veica lielu darbu, lai organizētu darbu Centrālajā un vietējos Valsts drošības aparātos un republikas attīrīšanai no spiegiem un kontrrevolucionāriem elementiem.”¹⁷³

Raksturojumā detalizēti uzskaitīti apbalvojumi – ordeni un medaļas, kas šajā ziņā līdzinās 1946. gada 4. jūnija raksturojumam. Noslēgumā neizteik bez norādes uz to, ka Noviks ir LKP CK biroja loceklis, PSRS un LPSR Augstākās Padomes deputāts, ka bauda autoritāti gan partijas organizācijā, gan iedzīvotāju vidū un ka dodas izbraukumos LKP CK uzdevumā, lai sniegtu politiskus priekšlasījumus.¹⁷⁴

1947. gada 16. jūnija raksturojumā, kas sniegt par Alfonu Noviku kā LPSR valsts drošības ministru un ko LKP CK pirmā sekretāra Jāņa Kalnbērziņa vietā parakstīja otrais sekretārs Ivans Ļebedevs (1907–1972)¹⁷⁵, atkal vērojamas atšķirīgas informācijas izklāstā. Līdzīgi raksturota tikai vispārīga informācija par dzimšanas laiku, izcelsmi no nabadzīgajiem zemniekiem, tautību, nepabeigto augstāko izglītību un stāžu PSKP. Par darbību līdz 1940. gadam teikts tikai tas, ka “Noviks

¹⁷² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 16. lp. (raksturojums par Alfonu Noviku kā LPSRS valsts drošības ministru, ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš; nav norādes par laiku vai notikumu, kādēļ tas ir sagatavots).

¹⁷³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 16. lp.

¹⁷⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 16. lp.

¹⁷⁵ “Ivans Ļebedevs”, *Padomju Jaunatne*, Nr. 231, 1972, 25. novembris, 3. lpp.

atradās pagrīdes darbā Latvijā¹⁷⁶, bet 1940. gadā kļuva par LPSR iekšlietu tautas komisāru. Atbilstoši raksturojumam pēdējā amatā Alfons Noviks sevi demonstrēja kā “spējīgs un enerģisks darbinieks”¹⁷⁷. Atkal darbs PSRS Iekšlietu tautas komisariātā un PSRS Valsts drošības komisariātā ir vispārīgi raksturots. Darbs kopš 1944. gada maija novērtēts kā liels, saistot to ar kadru komplektēšanu un cīņu ar “nacionalistisko pagrīdi un bandītismu”¹⁷⁸. Raksturojumā sniegts tikai statistisks apbalvojumu raksturojums – trīs ordeņi un četras medaļas. Atkārtoti norādīts uz autoritāti, ko Noviks izpelnījās “republikas partijas organizācijā”. Teikts, ka Alfons Noviks ir LKP CK biroja loceklis, PSRS Augstākās Padomes deputāts. Sniegta piezīme, ka viņš sistemātiski strādā sevis pilnveidošanai, uzstājas iedzīvotāju priekšā ar priekšlasījumiem. Raksturojumā ir gan kritiska norāde, ka ministrijas darbā vērojamas nepilnības, jo aparāts nav nokomplektēts un centrālajā aparātā ir daudzi tikai ar zemāko izglītību, gan arī, acīmredzot, atbilde uz iepriekš izteiktu kritiku. Proti, teikts:

“Konkrētajā brīdī Valsts Drošības Ministrija veikusi nepieciešamo, lai uzlabotu darbu ar aparāta personālsastāvu, organizēti un sistemātiski strādā pulciņi latviešu valodas apguvei un vispārizglītības un idejiski politiskā līmeņa celšanai.”¹⁷⁹

Nākamais raksturojums, kas sniegts par Alfonu Noviku kā LPSR valsts drošības ministru un ko 1949. gada 8. martā parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš, sniedz salīdzinoši izvērstu ieskatu par Novika vadīto sistēmu kopš 1944. gada maija. Pirms izvērsti izklāstīt to, sniegta vispārīgas ziņas, sauss karjeras raksturojums kopš 1940. gada augusta, kā arī salīdzinoši detalizēts “pagrīdes revolucionārās darbības” raksturojums, kas datēts kopš 1932 gada un kas iekļauj norādi par notiesāšanu uz “8 gadiem katorgas darbu” un 5 gadiem ieslodzījumā. Raksturojot Novika veikumu, teikts:

“Šajā laikā viņa vadībā veikts nozīmīgs darbs, lai attīrītu republiku no naidīgām buržuāziski nacionalistiskām diversijas un teroristiskām

¹⁷⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 17. lp. (1947. gada 16. jūnija raksturojums, kas sniegt par Alfonu Noviku kā LPSR valsts drošības ministru un ko LKP CK pirmā sekretāra Jāņa Kalnbērziņa vietā parakstīja otrais sekretārs Ivans Ļebedevs).

¹⁷⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 17. lp.

¹⁷⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 17. lp.

¹⁷⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 17. lp.

organizācijām kā: «Latviešu pretošanās organizācija» [*Латышская организация сопротивления* – krievu val.], kas aptvēra Cēsis, Madonas un Rīgas apriņķus, «Latviešu nacionālo partizānu apvienības» [*Латышские национальные партизанские объединения* – krievu val.] ar jauniešu filiālēm, «Latviešu nacionālā jaunatnes organizācija» [*Латышские национальные организация молодежи*– krievu val.] un virkne citu organizāciju un teroristisku bandu. Likvidēta spiegu rezidence, ko izveidojis viens no ārzemju izlūkdienestiem Latvijas teritorijā.

[Valsts drošības ministrijas] veikto darbību rezultātā b. Novika vadībā republikā nebija jebkādu apjomīgu un sevišķi nopietnu kontrrevolucionāru izpausmju."¹⁸⁰

Raksturojums atkal uzskaita Novika saņemtos apbalvojumus, proti, trīs ordeņus – Sarkanā Karoga ordeni, Sarkanās Zvaigznes ordeni un Lielā Tēvijas kara pirmās pakāpes ordeni – un medaļas. Sniegts Novika personisko īpašību raksturojums, norādot, ka viņš ir “enerģisks, zina un mīl čekistisko darbu, pareizi vada padoto viņam aparātu un izpelnās autoritāti”¹⁸¹. Nav izticis arī bez “nepilnību” uzskaitījuma. Teikts, ka viņš “nepietiekami pievērs uzmanību audzināšanai un darbinieku sadzīves iekārtai”¹⁸². Acīmredzami šāda nevērība saistīta ar to, ka

“1948. gada laikā Ministrijā bija 4 darbinieku pašnāvības gadījumi, kas nav guvuši pienācīgu politisku novērtējumu un reaģēšanu no [Valsts drošības ministrijas partijas pirmorganizācijas] un personiski no b. Novika puses”.¹⁸³

Noslēgumā teikts, ka Noviks ir politiski sagatavots, strādā, lai paaugstinātu savu idejiski teorētisko līmeni, mācās neklātienē LKP CK Augstākajā partijas skolā, dodas LKP CK uzdevumā uzstāties ar politiskajiem priekšlasījumiem. Visbeidzot norādīts, ka ir Alfons Noviks ir LKP CK biroja loceklis, PSRS un LPSR Augstākās Padomes deputāts.¹⁸⁴

¹⁸⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 18. lp. (raksturojums, kas sniegts par Alfonu Noviku kā LPSRS valsts drošības ministru un ko 1949. gada 8. martā parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

¹⁸¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 19. lp.

¹⁸² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 19. lp.

¹⁸³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 19. lp.

¹⁸⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 19. lp.

1950. gada 20. februāra raksturojumā, kas sniegts par ģenerālmajoru Alfonu Noviku kā LPSR valsts drošības ministru un ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš, vairs nav ne miņas no kritikas. Salīdzinot ar citiem, iepriekš minētajiem raksturojumiem šeit ir papildināts apgalvojums par nepabeigtu augstāko izglītību, norādot, ka “pabeigti 3 kursi vēstures un Latvijas valsts universitātes filoloģijas fakultātē”¹⁸⁵. Izvērstāk raksturotas darba gaitas no 1928. līdz 1932. gadam, kad Noviks iestājās PSKP un aktīvi darbojās “pagrīdes revolucionārajā darbā jaunatnes vidū”¹⁸⁶. Vispārīgs darbu uzskaitījums muitā, ceļu būvē un slimokasē un norāde, ka tie veikti, paralēli studējot Latvijas valsts universitātē, liecina, ka Alfona Novika sniegtās ziņas nav pārbaudītas, citādi būtu konstatēts, ka vismaz daļu laika Satiksmes ministrijas Šoseju un zemes ceļu departamenta 1. (Rīgas) rajona rēķinveža darbs veikts pēc studiju pārtraukšanas, bet, strādājot par Rīgas pagaidu strādnieku slimokases iemaksu kontrolieri, vispār nav studējis. Informācija par darba gaitām pēc ieslodzījuma minētas, vien sākot ar 1940. gada augustu. Raksturojumā ir dots salīdzinoši sauss kopsavilkums par paveikto kopš 1944. gada maija:

“Šajā laikā viņa vadībā veikts ievērojams darbs, lai attīrītu republiku no naidīgiem buržuāziski nacionālistiskiem elementiem. Atklāta un likvidēta vesela virkne lielu nacionālistisku diversijas un teroristisku organizāciju.”¹⁸⁷

Raksturojumā uzskaitīti apbalvojumi.¹⁸⁸ Noslēgumā iekļautas frāzes par autoritāti, politisko priekšlasījumu lasīšanu, čekistiskā darba pārzināšanu un mīlēšanu, pareizu padoto vadību, darbu idejiski teorētiskā līmeņa celšanai, mācībām neklātienē PSKP CK Augstākajā partijas skolā. Visbeidzot, teikts, ka Noviks ir LKP CK biroja loceklis un PSRS Augstākās Padomes otrā sasaukuma deputāts.¹⁸⁹

¹⁸⁵ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 20. lp. (1950. gada 20. februāra raksturojums, kas sniegts par ģenerālmajoru Alfonu Noviku kā LPSR valsts drošības ministru un ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

¹⁸⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 20. lp.

¹⁸⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 20. lp.

¹⁸⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 20. lp.

¹⁸⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 21. lp.

LKP CK nomenklatūras kadru personas lieta neietver LKP CK lēmumu izrakstus līdz 1952. gadam. Hronoloģiski pirmais šāds izraksts ir LKP CK plēnuma nolēmums, kas pamatots ar 1952. gada 30. decembra protokolu Nr. 1, kas paredz, ka Alfons Noviks kā LPSR valsts drošības ministrs ir “ievēlēts” par LKP CK biroja locekli.¹⁹⁰ Nākamais ir LKP CK plēnuma nolēmums, kas izriet no 1952. gada 22. septembra protokola Nr. 1, §2, kas paredz, ka Alfons Noviks, būdams LPSR valsts drošības ministrs, ir “ievēlēts” par LKP CK biroja locekli, un kas nolemj lūgt PSKP CK apstiprināt ievēlēšanu.¹⁹¹

1953. gada 24. februārī LKP CK birojs par nepilnībām kadru atlasē un izvietojumā Alfonam Novikam izteic stingro rājienu¹⁹², kas acīmredzami ir pamats viņa atcelšanai no ministra amata.

No 1953. gada februāra, kā norādīts papildinājumā kadru uzskaites personas lapā un kas, cita starpā, sakrīt ar Nikolaja Kovaļčuka LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā norādīto par iecelšanu LPSR valsts drošības ministra amatā¹⁹³ (tātad jau pirms Josifa Staļina nāves) līdz aprīlim ir LPSR lauksaimniecības ministra vietnieks kadru jautājumos. Minētā sakarā ir LKP CK biroja 1953. gada 3. martā pieņem nolēmumu, kas izriet no 1953. gada 3. marta protokola Nr. 32, §13, par to, ka Alfons Noviks ir apstiprināts par LPSR lauksaimniecības ministra vietnieku kadru jautājumos.¹⁹⁴ Ievērojot to, ka nupat izteikts stingrais rājiens par bezatbildīgu rīcību kadru jautājumos, virzība par ministra vietnieku kadru jautājumos spilgti raksturo nomenklatūru.

1953. gada aprīlī Alfonu Noviku pārceļ par LPSR Lauksaimniecības un sagādes ministrijas kadru pārvaldes priekšnieku un šīs ministrijas kolēģijas locekli; pēdējo amatu Noviks pilda līdz 1957. gada februārim.¹⁹⁵ Abos amatos Alfonu Noviku LKP CK birojs apstiprina

¹⁹⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 24. lp. (LKP CK plēnuma nolēmums, kas pamatots ar 1952. gada 30. decembra protokolu Nr. 1 un ko parakstīja pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

¹⁹¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 25. lp. (LKP CK plēnuma nolēmums, kas izriet no 1952. gada 22. septembra protokola Nr. 1, §2 un ko parakstīja pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

¹⁹² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 3. lp. otra puse.

¹⁹³ LVA, PA-15500. f., 2. apr., 1278. l., 2. lp. otra puse.

¹⁹⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 26. lp. (LKP CK biroja nolēmums, kas izriet no 1953. gada 3. marta protokola Nr. 32, §13 un ko parakstīja pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

¹⁹⁵ LVA, PA-15500. f., 2. apr., 1278. l., 2. lp.

ar nolēmumu, kas izriet no 1953. gada 5. maija protokola Nr. 43, §31.¹⁹⁶ No 1954. gada janvāra līdz 1956. gada februārim Alfons Noviks atkal ir LPSR lauksaimniecības ministra vietnieks kadru jautājumos. Jautājuma virzība, spriežot pēc LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā esošajiem dokumentiem, sākas ar LPSR lauksaimniecības un sagādes ministra Aleksandra Ņikonova 1953. gada 30. oktobra lūgumu LKP CK pirmajam sekretāram Jānim Kalnbērziņam, kurā teikts, ka LPSR Lauksaimniecības un sagādes ministra lūdz apstiprināt Alfonu Noviku par LPSR lauksaimniecības un sagādes ministra vietnieku. Lūgumā gan nav norādīta vietnieka atbildības joma.¹⁹⁷ Spriežot pēc izziņas, kas sagatavota virzības sakarā, attiecīgā vietnieka amata atbildīgas joma bijusi kadru jautājumos.¹⁹⁸ 1954. gada 11. janvāra raksturojums, kas sniegts par Alfonu Noviku kā LPSR Lauksaimniecības un sagādes ministrijas vadošo kadru pārvaldes priekšnieku un šīs ministrijas kolēģijas locekli, virzot ministra vietnieka amatam, un ko parakstīja ministrs Aleksandrs Ņikonovs, atklāj, ka Alfonam Novikam sakarā ar to, ka viņš ir beidzis LKP CK Augstāko partijas skolu ir augstākā izglītība. Ņikonovs ziņo, ka Alfons Noviks bijis ministra vietnieks kadru jautājumos kopš 1953. gada 3. marta, bet ministrijas kolēģijas loceklis un vadošo kadru pārvaldes priekšnieks kopš 1953. gada 6. maija. Salīdzinoši īsā raksturojumā atrodas vieta, lai atklātu, ka Noviks bija

“aktīvs revolucionārās kustības buržuāziskā Latvijā dalībnieks, izpildīja daudzu atbildīgus partijas uzdevumus pagrīdē, ne vienreiz vien bijis Latvijas buržuāziski fašistiskās valdības institūciju represēts, ilgstošu laiku atradies ieslodzījumā cietumā. No 1940. līdz 1953. gada strādāja

¹⁹⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 27. lp. (LKP CK biroja nolēmums, kas izriet no 1953. gada 5. maija protokola Nr. 43, §31 un ko parakstīja pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

¹⁹⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 28. lp. (LPSRS lauksaimniecības un sagādes ministra Aleksandra Ņikonova 1953. gada 30. oktobra lūgums LKP CK pirmajam sekretāram Jānim Kalnbērziņam; dokuments ir bez numura).

¹⁹⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 32. lp. (izziņa, kas sagatavota Alfona Novika virzībai par LPSR lauksaimniecības ministra vietnieka kadru jautājumos un ko bija paredzēts parakstīt LKP CK kadru uzskaites sektora vadītājai Zinaīdai Kozirevai un ko parakstīja LKP CK lauksaimniecības nodaļas instruktors Vasiljevs).

Iekšlietu ministrijā un vēlāk – republikas Valsts drošības [ministrijā].”¹⁹⁹

Tas, kas, acīmredzot, Ņikonova ieskatā kvalificēja Noviku LPSR Lauksaimniecības un sagādes ministra vietnieka amatam, rodams trešajā un pēdējā rindkopā:

“Biedrs NOVIKS [Alfons, Andreja dēls] labi zina republikas kadrus, pēc rakstu ir sabiedrīks un uzmanīgs [!] cilvēks, politiski izglītots, daudz lasa un strādā [sevis pilnveidošanai], politiski noturīgs.”²⁰⁰

LPSR lauksaimniecības un sagādes ministrs Aleksandrs Ņikonovs 1954. gada 11. janvārī lūgumā Nr. 51/ук LKP CK pirmajam sekretāram Jānim Kalnbērziņam atkārtoti lūdz apstiprināt Alfonu Noviku par LPSR lauksaimniecības un sagādes ministra vietnieku.²⁰¹ LKP CK lauksaimniecības nodaļas sagatavotajā izziņā ir ne tikai daļēji atkārtots LPSR lauksaimniecības un sagādes ministra Aleksandra Ņikonova parakstītajā raksturojumā teiktais, bet arī sniegta informācija par Alfona Novika veikto PSRS Lauksaimniecības un sagādes ministrijā. Norādīts, ka Noviks veica nepieciešamo, lai “nostiprinātu Ministrijas aparātu, mašīnu un traktoru stacijas un lauksaimniecības mācību iestādes”²⁰². Tāpat bija bilsts:

“Tagad b. Noviks [veic nepieciešamo], lai nokomplektētu MTS [mašīnu un traktoru stacijas] un kolhozus ar lauksaimniecības speciālistiem.”²⁰³

Atšķirībā no Ņikonova parakstītā raksturojuma, izziņā nav izticis bez kritiskām piezīmēm:

¹⁹⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 29. lp. (1954. gada 11. janvāra raksturojums, kas sniegts par Alfonu Noviku kā LPSR Lauksaimniecības un sagādes ministrijas vadošo kadru pārvaldes priekšnieku un šīs ministrijas kolēģijas locekli un ko parakstīja ministrs Aleksandrs Ņikonovs).

²⁰⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 29. lp.

²⁰¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 30. lp. (LPSRS lauksaimniecības un sagādes ministra Aleksandra Ņikonova 1954. gada 11. janvāra lūgums Nr. 51/ук LKP CK pirmajam sekretāram Jānim Kalnbērziņam).

²⁰² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 31. lp. (LKP CK lauksaimniecības nodaļas sagatavotajā izziņā, ko parakstīja nodaļas vadītāja Vladimira Stroganova vietā vietnieks un LKP CK lauksaimniecības nodaļas kolhozu organizācijas sektora vadītājs A. Savickis).

²⁰³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 31. lp.

“Kā nepilnības b. Novika darbā nepieciešams atzīmēt [salīdzinošu] lēnīgumu jautājumu risināšanā un nepietiekamu prasīgumu pret padotajiem.”²⁰⁴

Rezumējot LKP CK lauksaimniecības nodaļa atbalstīja Alfona Novika virzību ministra vietnieka amatā.²⁰⁵ Virzības sakarā sagatavotā izziņa, kas sniedz informāciju par parasti kadru uzskaites personas lapā iekļautajiem jautājumiem, norāda, ka Alfons Noviks ir LKP CK biroja loceklis, PSRS Augstākās Padomes un LPSR Augstākās Padomes deputāts. Ievērojams, ka izziņa sniedz kadru uzskaites personas lapai pretēju informāciju, jo apgalvo, ka Alfons Noviks nav bijis citu partiju biedrs, turklāt norādīts, ka partijas sodu nav²⁰⁶ – tātad šajā laikā, acīmredzot, pieņemts, ka stingrais rājiens ir, vai nu noņemts, vai tā esība noliegta. LKP CK birojs, pamatojoties uz 1954. gada 12. janvāra protokolu Nr. 107, §58, apstiprināja Alfonu Noviku par LPSR lauksaimniecības ministra vietnieku kadru jautājumos.²⁰⁷ Atbilstoši LKP CK biroja 1956. gada 7. februāra nolējumam, kas izriet no protokola Nr. 4, §47, Alfonu Noviku atbrīvo no LPSR lauksaimniecības ministra vietnieka kadru jautājumos amata par to, ka viņš nenodrošina vadību. Turpat nolemts par vietnieku kadru jautājumos iecelt Ivanu Krūmiņu, Andreja dēlu, atbrīvojot viņu no LKP CK plānu, finanšu un tirdzniecības nodaļas vadītāja amata.²⁰⁸

Neskatoties uz to, ka atbrīvošana no ministra vietnieka amata bijusi par vadības nenodrošināšanu, tomēr pēc četrām dienām LKP CK birojs nolēma, pamatojoties uz 1956. gada 11. februāra protokolu Nr. 1, §11, ka Alfons Noviks ieceļams par LPSR Lauksaimniecības ministrijas Mežsaimniecības galvenās pārvaldes priekšnieku. Nolēmumu parakstīja LKP CK sekretārs Nikolajs Bisenieks (1906–

²⁰⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 31. lp.

²⁰⁵ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 31. lp.

²⁰⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 32. lp.

²⁰⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 33. lp. (LKP CK biroja nolēmums, kas izriet no 1954. gada 12. janvāra protokola Nr. 107, §58 un ko parakstīja pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

²⁰⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 34. lp. (LKP CK biroja nolēmums, kas izriet no 1956. gada 7. februāra protokola Nr. 4, §47 un ko parakstīja pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

1981).²⁰⁹ Atbilstoši LKP CK biroja nolējumam, kas izriet no 1957. gada 22. februāra protokola Nr. 60, §21, Alfonu Noviku atbrīvo no LPSR Lauksaimniecības ministrijas kolēģijas locekļa amata sakarā ar pārceļšanu citā darbā.²¹⁰ Tā kā personas lietā klāt nav pievienoti citi dokumenti, kas paskaidrotu minētā lēmuma pieņemšanas pamatu, nav skaidrs, vai “cits darbs” domāts cits amats LPSR Lauksaimniecības ministrijā vai arī tas saistīts ar Alfona Novika virzību LPSR mežsaimniecības un mežrūpniecības ministra vietnieka amatam. Pēdējam par labu runā tas, ka jau pēc četriem mēnešiem Alfonu Noviku pārcēla uz citu resoru. Cita starpā, papildinājumā kadru uzskaites personas lapā norādīts, ka LPSR Lauksaimniecības ministrijas Mežsaimniecības galvenās pārvaldes priekšnieka amats ir likvidēts.²¹¹

Atbilstoši LKP CK biroja nolējumam, kas izriet no 1957. gada 18. jūnija protokolam Nr. 74, §16, Alfonu Noviku apstiprināja par LPSR mežsaimniecības un mežrūpniecības ministra vietnieku un šīs ministrijas kolēģijas locekli.²¹² Amata likvidēšanas sakarā viņu atbrīvo no amata un pārceļ darbā no 1957. gada jūnija līdz 1959. gada jūlijam par LPSR mežsaimniecības un mežrūpniecības ministra vietnieku, proti, par Roberta Zandera²¹³ vietnieku. Personas lietā nav informācijas par ministra vietnieka atbildības jautājumiem. Tomēr LPSR mežsaimniecības un mežrūpniecības ministra vietnieka amatu Alfons Noviks pildīja salīdzinoši īsu laiku, atbilstoši 1960. gada 22. augusta izziņai, ko parakstīja LKP CK kadru uzskaites sektora vadītāja

²⁰⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 35. lp. (Atbilstoši LKP CK biroja nolējumam, kas izriet no 1956. gada 11. februāra protokola Nr. 1, §11 un ko parakstīja Nikolajs Bisenieks).

²¹⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 36. lp. (LKP CK biroja nolēmums, kas izriet no 1957. gada 22. februāra protokola Nr. 60, §21 un ko parakstīja pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

²¹¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 2. lp.

²¹² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 37. lp. (LKP CK biroja nolēmums, kas izriet no 1957. gada 18. jūnija protokola Nr. 74, §16 un ko parakstīja pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

²¹³ Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1957. gada 20. jūnija dekrēts, ko parakstīja priekšsēdētāja vietnieks Ernsts Ameriks un sekretārs Kārlis Gailis, paredzēja iecel par LPSRS mežsaimniecības un mežrūpniecības ministru Robert Zanderu, Ivana dēlu. “Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija DEKRETS Par b. R. I. Zandera iecelšanu par Latvijas PSR Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministriju”, *Cīņa*, Nr. 145, 1957, 21. jūnijs. 1. lpp.

atvietotājs, Alfons Noviks bija atbrīvots no ministra vietnieka amata sakarā ar šī amata likvidēšanu, ievērojot LPSR Ministru Padomes 1959. gada 31. jūlija lēmumu.²¹⁴ Papildinājumā kadru uzskaites personas lapā minēts, ka pēc amata likvidēšanas Alfons Noviks līdz 1965. gada kolēģijas locekļa amatu un ka no 1960. gada novembra līdz 1961. gada jūlijam pildīja ministrijas PSKP pirmorganizācijas sekretāra amatu.²¹⁵ Tomēr tā nav pilnīga informācija par Alfona Novika ieņemamo amatu LPSR Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministrijā. Minēto apliecina LPSR Ministru Padomes priekšsēdētāja Vitālija Rubeņa 1964. gada 16. novembra vēstule Nr. 13/292 LKP CK, kas iesniedz priekšlikumu atbrīvot Alfonu Noviku no LPSR Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministrijas kolēģijas locekļa amata sakarā ar to, ka viņa līdz šim ieņemamais amats – Mežsaimniecības pārvaldes priekšnieks - ir likvidēts ministrijas reorganizācijas rezultātā.²¹⁶ Jānorāda, ka kopš 1963. gada jūnija LPSR Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministra pienākumus pildīja Vilis Kariss (1930–1971).²¹⁷ LKP CK prezidija nolēmums, kas izriet no 1965. gada 26. janvāra protokola Nr. 48, §59, un ko parakstīja pirmais sekretārs Arvīds Peļše, paredzēja LPSR Mežsaimniecības un mežrūpniecības kolēģijas locekļa amatā apstiprināt Jeļenu (Helēnu²¹⁸) Klestrupu, Jāņa meitu - Mežu, papīra un kokapstrādes rūpniecības strādnieku arodbiedrības republikāniskās komitejas priekšsēdētāju -, reizē atbrīvojot no kolēģijas locekļa amata Alfonu Noviku. Atšķirīgā no LPSR Ministru Padomes dokumenta šeit atbrīvošanas pamats ir pensionēšanās.²¹⁹

²¹⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 38. lp. (1960. gada 22. augusta izziņa, ko parakstīja LKP CK kadru uzskaites sektora vadītāja atvietotājs)

²¹⁵ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 2. lp.

²¹⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 39. lp. (LPSR Ministru Padomes priekšsēdētāja Vitālija Rubeņa 1964. gada 16. novembra vēstule Nr. 13/292 LKP CK).

²¹⁷ "Vilis Kariss", *Cīņa*, Nr. 272, 1971, 23. novembris 3. lpp.

²¹⁸ Vārda atveide, piemēram, oficiāla dokumenta publikācijā vārds atveidots "Helēna". "Augsti apbalvojumi. PSRS Augstākās Padomes Prezidija DEKRĒTS par Latvijas PSR rūpniecības, lauksaimniecības un tirdzniecības pirmrindnieku, zinātnes un kultūras darbinieku apbalvošanu ar PSRS ordeņiem un medaļām", *Cīņa*, Nr. 239, 1965, 9. oktobris, 3. lpp.

²¹⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 39.a lp. (LKP CK prezidija nolēmums, kas izriet no 1965. gada 26. janvāra protokola Nr. 48, §59, un ko parakstīja pirmais sekretārs Arvīds Peļše).

Ziņas kadru uzskaites personas lapā un papildinājumā kadru uzskaites personas lapai par “ievēlēšanu” antidemokrātiski izveidotās institūcijās, salīdzinot ar citviet personas lietā minēto un periodikā pieejamo informāciju, ir nepilnīgas. 1945. gada kadru uzskaites personas lapā norādīts, ka Alfons Noviks bijis “ievēlēts” LPSR Augstākajā Padomē 1940. gada jūlijā un PSRS Augstākajā Padomē 1941. gada februārī.²²⁰ Papildinājumā kadru uzskaites personas lapai norādīts, ka no 1941. gada 12. janvāra līdz 1946. gada 10. februārim viņš ir bijis PSRS Augstākās Padomes pirmā sasaukuma deputāts,²²¹ tad atkārtoti no 1946. gada februāra līdz 1950. gada 12. martam – par PSRS Augstākās Padomes otrā sasaukuma deputātu un tad atkal no 1950. gada 12. marta līdz 1954. gada martam – par PSRS Augstākās Padomes deputātu (sasaukums vairs nav minēts). Ziņas par “ievēlēšanu” LPSR Augstākajā Padomē ir krietni skopāk atspoguļotas. Papildinājumā kadru uzskaites personas lapai minēts vien, ka no 1954. gada 18. februāra Alfons Noviks bijis LPSR Augstākās Padomes deputāts, tomēr februārī pilnvaras arī beigušās.²²² “Vēlēšanu” sakarā jānorāda, ka LKP CK nomenklatūras kadru personas lieta ietver liecību, ka, virzot PSRS Augstākās Padomes “vēlēšanām”, bijis sagatavots “oficiāls” stāstījums par Alfona Novika dzīvi,²²³ tomēr, piemēram, 1946. gada 18. janvārī *Cīņā* publicētais biogrāfiskais stāstījums ievērojami pārsniedz saturiski un izteiksmes līdzekļu ziņā LKP CK nomenklatūras kadru personas lietā iekļauto.²²⁴ Jāteic, ka minētā publikācija saturiski un izklāsta ziņā līdzīga vēl 1940. gada 31. decembra *Cīņā* publicētajam stāstījumam, kura autors gan nav minēts.²²⁵ Tēlaina un izdomas bagāta ir bijusi 1950. gada 28. februāra *Cīņas* versija par Alfona Novika dzīves gājumu.²²⁶ LKP CK nomenklatūras kadru personas lieta nesniedz apstiprinājumu vismaz daļai no minētās informācijas.

²²⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp.

²²¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 2. lp. otra puse.

²²² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 2. lp. otra puse.

²²³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 8.–9. lp. (Alfons Noviks, Andreja dēls; biogrāfisks stāstījums).

²²⁴ Žurgins, A. “Alfons Noviks”, *Cīņa*, Nr. 15, 1946, 18. janvāris, 3. lpp.

²²⁵ “Biedrs Alfons Noviks”, *Cīņa*, Nr. 172, 1940, 31. decembris, 3. lpp.

²²⁶ Silarājs, N. Alfons Noviks, *Padomju Jaunatne*, Nr. 41, 1950, 28. februāris, 2. lpp.

Alfons Noviks saņēma vairākus apbalvojumus. 1942. gada decembrī Noviks saņēma no PSRS iekšlietu tautas komisāra nopelniem bagātā iekšlietu tautas komisariāta darbinieka krūšu nozīmi. 1943. gada oktobrī PSRS Augstākās Padomes Prezidijs viņu apbalvoja ar Sarkanās Zvaigznes ordeni par sekmīgu speciālā uzdevuma izpildi, kas veikts “Lielā Tēvijas kara laikā”.²²⁷ Nopelni ““Lielā Tēvijas kara” laikā novērtēti arī ar vairākām medaļām. 1945. gada martā PSRS Augstākās Padomes Prezidijs Novikam piešķir medaļu *Par Maskavas aizstāvēšanu*.²²⁸ Tāpat viņš ir saņēmis arī šādas medaļas: *Par uzvaru pār Vāciju Lielajā Tēvijas karā 1941.–1945. g.*,²²⁹ *Tēvijas kara partizānam I pakāpe*, *Par varoņīgu darbu Lielajā Tēvijas karā .1941. –1945. g.*²³⁰ 1946. gada 31. maijā Alfons Noviks saņēma Tēvijas kara I pakāpes ordeni par gūtiem panākumiem lauksaimniecības, rūpniecības, zinātnes, kultūras un mākslas attīstībā.²³¹ 1949. gada augustā ar Sarkanās Zvaigznes ordeni un 1950. gada 22. jūlijā ar Ļeņina ordeni sakarā ar LPSR izveides desmitgadi un sasniegumiem atjaunojot un attīstot ražošanu, lauksaimniecību, zinātni, kultūru un mākslu.²³² Saņemts arī Sarkanā Karoga ordenis²³³.

Spriežot gan pēc 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā norādītā,²³⁴ gan pēc papildinājuma kadru uzskaites personas lapai,²³⁵ gan arī pēc hronoloģiski pēdējās izziņas,²³⁶ Alfons Noviks sava dienesta laikā nav bijis ārzemēs.

Vēl 1945. gada 10. aprīļa kadru uzskaites personas lapā atbildē uz jautājumu par kara klausību un dienesta pakāpi norādījis, ka ir

²²⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp. otra puse.

²²⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp. otra puse.

²²⁹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 2., 8. lp.

²³⁰ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 2., 13. lp.

²³¹ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 3. lp.; “PSR Augstākās Padomes Prezidija dekrēts par Latvijas PSR lauksaimniecības, rūpniecības, zinātnes, kultūras un mākslas darbinieku apbalvošanu ar ordeniem un medaļām”, *Padomju Jaunatne*, Nr. 110, 1946, 5. jūnijs, 2. lpp.

²³² LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 3. lp.

²³³ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 2., 19. lp.

²³⁴ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 4. lp.

²³⁵ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 3. lp.

²³⁶ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 32. lp.

“valsts drošības komisārs”.²³⁷ Tomēr jau 1950. gada 20. februāra raksturojumā Alfons Noviks dēvēts par ģenerālmajoru.²³⁸

Alfons Noviks mira 1996. gada 12. martā Rīgas Centrālcietuma slimnīcā, esot apcietināts 1994. gada 15. martā un atradoties mūža ieslodzījumā, pamatojoties uz 1995. gada 13. decembra Rīgas Apgabaltiesas spriedumu.²³⁹ 1996. gada 26. janvārī bija iesniegta apelācija, kuru līdz nāvei nepabeidza izskatīt.²⁴⁰ Mūža ieslodzījums bija noteikts par genocīdu.

²³⁷ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 5. lp. otra puse.

²³⁸ LVA, PA-15500, 2. apr., 7786. l., 20. lp. (1950. gada 20. februāra raksturojums, kas sniegts par ģenerālmajoru Alfonu Noviku kā LPSR valsts drošības ministru un ko parakstīja LKP CK pirmais sekretārs Jānis Kalnbērziņš).

²³⁹ “Miris Alfons Noviks”, *Lauku Avīze*, Nr. 22, 1996, 15. marts.

²⁴⁰ “A. Noviks, pārsūdzējis spriedumu”, *Lauku Avīze*, Nr. 10, 1996, 2. februāris, 26. lpp.